БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИ ИЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Тыва область болгаш Кызылхоорай комитеттериниң, ажылчы чоннар депутаттарының область Совединиң органы

1925 чылда үндезилетиинген.

1953 июль 9 четверг № 131 (2816)

ӨРТЭЭ 20 КоП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНДЕ (1 арын).
ОБЛАСТЫҢ КОЛХОЗТАРЫНДА (1 арын).
ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ: С. Салчак. — Колхоз бүдүрүлгезинге коммунистерниң мурнакчы ролюн бедидер (2 арын).
Чагырып алдынган Иртыш (2 арын).
С. Грищенко. —Улуг хойжу П. Т. Мишиннин чедишкини (3 арын).
БИЧИИ ФЕЛЬЕТОН: С. Пирогов. — Боттарынар билиңер... (3 арын).
А. Бечин.—Капиталистиг чурттарда экономиканың миллитаризациязының дугайында (3 арын).
КҮШ-КУЛЬТУРА БОЛГАШ СПОРТ: В. Дмитриев. — Москва — Харьков — Киев — Минск—Москва аразының чадаг-терге чарыжы (4 арын).
Кореяда болуушкуннар (4 арын).

Партия ажылдакчызы — политиктиг удуртукчу

Бистиң чуртувустуң хөгжүлдезиниң амгы чадазында, кажан улус ажыл-агыйының бүгү адырлары мурнакчы техника-биле хандыртынган, а совет улустуң культура деннели хемчээл чок өскен үеде удуртукчу кадрларга негелделер улам бедээн. Үлетпүрде болгаш көдээ ажыл-агыйда, партия болгаш күрүне аппарадында удуртулганың башкарылгазынга бодунуң ажыл херээн билир, анаа ёзулуг ажыктыг чүүлдү киирип шыдаар, бүгү чаа болгаш мурнакчы чүүлдерни деткиир болгаш чогаадыкчы ёзу-биле хөгжүдер, культуралыг кижилер турар ужурлуг.

Ажыл-агый болгаш культура тургузуушкуннарының сорулгаларын шиитпирлээр бедик харыысалга партийжи кадрларга даастынган. Партия комитеттери болза, политиктиг удуртулганың органнары болур. Олар партияның XIX съездизиниң төөгүлүг шиитпирлерин амыдыралга боттандырарынче массаны мөөннээр, партияның политиказынга үндезилээш чер-чер организацияларының ажылын углап-баштаар, күрүне планнарын болгаш даалгаларын күүседир дээш демиселге оларның демнежилгезин хандырар хүлээлгелиглер.

Ынчангаш партийжи удуртукчуларга, партия ажылдакчыларынга эң улуг негелделерни салып турар. Олар үлетпүрүнү, көдээ ажыл-агыйның хөгжүлдезиниң айтырыгларын, идеологтуг ажылды ханы билир, партийжи удуртулганың шын методтарын өөренип алыр ужурлуг. Удуртукчу бүрүзүнүң бирги чергениң хүлээлгези болза, кезээде болгаш бүгү таварылгаларда партияның, күрүненің сонуургалдарын удуртулга болдурары, оларны чүүден-даа бедик кылдыр көөрү, ол сонуургалдарга бодунуң практиктиг ажыл-чорудулгазының базым бүрүзүн чагыртыры болур.

Бодунуң идейлиг деннелин бедидер дээш доктаамал ажылдап, Маркстың — Энгельстиң — Ленинниң — Сталинның улуг өөредиин чогаадыкчы ёзу-биле өөренип турар, чүгле ындыг удуртукчу бистиң партиявыстың сорулгаларының чогуур бедиинге туруп болур. Коммунистиг партияның үндезилекчизи В. И. Ленин, ооң улуг херээниң уламчылакчызы И. В. Сталин кадрларның марксисчи кижизидилгези бирги чергениң ужур-дузалыг дээрзин айтып чорааннар. Марксисчи-ленинчи теория кадрларны ниитилел хөгжүлдезиниң хоойлулары-биле, кандыг-даа байдалда чүвениң уг-шиин тып билири-биле, долгандыр турар чүүлдериниң харылзаазын билири-биле болгаш болуушкуннарның чорудулгазын баш бурунгаар көөрү-биле чепсеглеп турар. Дыка хөй партия ажылдакчылары мурнакчы революстуг теорияны чедиишкинниг шиңгээдип ап, боттарын партияның төөгүлүг дуржулгазы-биле байыдып турарлар. Ол чорук бистиң чоорту бурунгаар шимчээшкинивистиң сорулгазын олар тода көөрүнге, бистиң тургузуушкун ажылывыстың айтырыгларын шиитпирлеп турда принципиальдыг болуруңга, практиктиг ажылга эң эки түннелдерни чеҗип алырынга лузалап турар.

Ооң-биле кады чамдык партия ажылдакчылары боттарының билиг-медерелин бедидеринге сагыш салбас, марксизм-ленинизм талазы-биле билиглерин улам бедитпес, болуушкуннарны бүгү тала-биле өөренип көрүп шыдавас, байдалды танып билбес думчук боралаарларже шилчий бээр чүүлдер бар. Биске ындыг кызыы эртем-билиглиг, догумча чок дүжүметтер эвес, а партияның болгаш чазактың директиваларын күүседири дээш могаг-шылаг чок демисежип чоруур бедик билиг-медереллиг, партияның болгаш күрүненин сонуургалдарын бүгү чүведен бедик кылдыр көөр ындыг кижилер херек дээрзин билирин олар күзевейн турары билдингир. Бистиң кадрларывысты чогаадыкчы марксизмниң ёзузунга хүн-бүрү кижизидери, теорияны олар практиктиг ажыл-чорудулгазынга шын ажыглаары—ажыл-агый болгаш культура тургузуушкуннарын шын удуртурунуң эргежок чугула байдалы.

Партийжи удуртукчу марксизм-ленинизмни чогаадыкчы ёзу-биле шиңгээдип алырынга үлегерни көргүзер ужурлуг. Өөренири кажан-даа орай эвес. Ажылдың чай чогу-даа, эрге-дужаал-даа, ээлеп турар байдал-даа билиг бедидип алырынга шаптык болбас. Кым-на идея-политика талазы-биле чыъдып калып турар, шээжилеп алган үүлдери-биле чурттап чоруур болгаш чаа үүлдү оваарып көрбес болдур, ол кижи иштики болгаш даштыкы байдалдарны шын билип алыр арга чок, шимчээшкинниң бажынга туруп шыдавас болгаш төлеп чок болур, ындыг кижини амыдырал орай-даа бол, эрте-даа бол сандан үндүр октаптар.

Ам үеде партийжи массалар удуртукчулардан бедиткен негелделерни салып турарын билип турарлар. Кым ол негелделерни тоовас болдур, ол кижи массаның деткимчезин болгаш хүндүткелин албас. Сөөлгү чылдарда Ростов областың бир партия райкомунуң секретары болуп турар эш Вархачев он дөрт чыл иштинде партия ажылы кылып келген. Ол бодунуң политиктиг болгаш ниити билииниң деннелин бедидер дээш ажылдавайн келген. Областың партия школазынга өөренирин аңаа каш катап сүмелээн, а ол ойталап турган, партия ажылын өөредилге чокка-даа кылып шыдаар мен деп санатынган. Ооң түүнелинде Вархачев политика болгаш культура талазы-биле чыъдып калып, аңаа даасскан ажылды кылып шыдавастай берген. Үр эвесте болган районнуң партия конференциязынга ол, райкомнуң составынга соңгутурбайн барган.

Партийжи удуртукчулар бүдүрүлгениң техниказынче болгаш экономиказынче ханылап кирер, кижилерни эки билир, массаларның чогаадыкчы инициативазы-биле төрүтүнүп турар чаа үүлдерни чогуур өйүнде билген турар ужурлуг. Үлетпүр айтырыгларың билбейн, бүдүрүлге чорудулгаларын механизастаарының, автоматизастаарының, электрификациялаарының дугайыя, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн көдүреринин оруктарының, продукцияның шынарын бедидериниң болгаш бот-үнезин чиигедириниң дугайын кошкак билир турган, хоорайга удуртуп болбас. Көдээ ажыл-агыйны билбес, чер болгаш мал ажылдарының механизациязының айтырыгларын, шын тарылга ээлчештирилгезин чедип алырын, мал чеминиң суурун тургузарының дугайын кошкак билир турган, көдээге удуртуп болбас. Партия ажылдакчызы бистиң улус ажыл-агыйывыста бар турар чажыт резервилерни тып болгаш ажыглап билир болур ужурлуг.

Өзүлде чок болуп турар, бүдүрүлгениң техниказының болгаш экономиказының талазы-биле билигни албайн чоруур кижилер амыдыралдан ыяавыла чыдып калырын, чамдыкта сагылга-чурум үрээр чоруктарга чедирерин фактылар көргүзүп турар. Партияның Запорожье обкомунуң чөвүлел хуралынга Ореховский райкомнуң секретары эш Загробскийден, районнуң колхозтарында дүжүттүң деннели чүге кудул деп айтырыг салган. Ону ол хөрзүнге чарбып үр болгаш будулдуруп тайылбырлаан, ынчалзажок хөрзүнге чарбыышкын чамдык өске кижилерден алган үлегер болган. Районда дүжүттүң куду деннелдииниң кол чылдагааны, ында мурнакчы агротехникалыг хемчегларни колдуунда ажыглавайн, колхоз бүдүрүлгезиниң чаартыкчыларының дуржулгазын шиңгээтпейн турарында. Ындыг таварылга партияның Курск обкомунуң чөвүлел хуралынга база болган, аңаа партияның Ново-Оскольск райкомунуң секретары эш Шадрин свёкланың тарылгазын механизастап сайзырадырының артык ажыктыын шуут тоовас чорукту көргүскен.

Бүдүрүлгениң техниказын болгаш экономиказын шудургу шиңгээдип ап тургаш, партия ажылдакчылары ол чорук болза, чаягаар болуушкун эвес болур дээрзин утпас ужурлуглар. Алдынган билиглер ажыл-агыйны экижидеринге, күрүне планын болгаш даалгаларын чедиишкиниг күүседиринге ажыктыг болган турары чугула. Бүдүрүлгениң организациязының мурнакчы методтары деп үл дээрзин билири—бүгү чүве болганы ол эвес-тир—оларны практика кырынга хереглээрин шиңгээдип алыр болгаш ооң ачызы-биле эң эки түннелдерни чедип алыр херек. Партия ажылдакчызы кижи бүдүрүлгениң техниказынче болгаш экономиказынче ханы кирбишаан, кызыы, чаңгыс таланың тускай эртеминче чайлы бербейн, харын алдархүндүлүг политиктиг удуртукчу болурунуң, ажыл-херек бүрүзү-биле партияның политиказының харылзаазын көөрүнүн дугайында чугаа чоруп турар.

Амгы байдалдарда партия организацияларының бирги чергениң сорулгазы болза, идеологтуг ажыл болур. Олар социалистиг культураның, эртемнин, литератураның, уран-үүлдүн хөгжүлдезиниң болгаш улам быжыгарының дугайында могаг-шылаг чок сагыш салыр ужурлуг. Ол чорук партия ажылдакчызы кижиден бодунуң культуралыг талазын соксаал чок калбартырын, эртемниң, литератураның болгаш уран-үүлдүн чаа үүлдерин сонуургап чоруурун, бистиң хөй таларлыг хөй-ниити-политиктиг амыдыралывысты билген турарын негеп турар. Партия ажылдакчызы кижи эртем албан черлери-биле болгаш чогаадыкчы организациялар-биле сырый харылзашкан болур, оларның ажыл-чорудулгазынче синнигип кирер, бүгү-ле чаа үнелиг үүлдерни билир болур болгаш деткиир, бүгү хажыглыг, таарышпас үүлдерни илередир болгаш тывынгыр болур, марксизмге өөжээннешкек хоралыг идеологияның бүгү көстүп келиишкиннеринге удур эптеш чок демисежир ужурлуг.

Шын удуртулганың чугула байдалдарының бирээзи болза, партия ажылдакчылары ажылчы чоннарның калбак массалары-биле доктаамал харылзаалыы болур. Шын удуртурунга удуртукчуларның чаңгыс дуржулгазы чедишпес дээрзин амыдырал көргүскен, удуртукчулар массаның, улустуң дуржулгаларынга даяныр, оон өөренир ужурлуг. Удуртукчулар үүгле ажылчы чоннарны өөредир эвес, массадан боттары база өөренип алыр ужурлуг. Бүгү партия ажылдакчыларының хүлээлгези—массаның үнүнге, оларның чагыгларынга болгаш саналдарынга дыңнаңгыр болур, бот-шүгүмүүлелди, ыланғыя адаандан шүгүмүүлелди бүгү хемчеглер-биле калбартыр, оон одун бот оожургаар болгаш менээргенир чорукка удур, мактаныр, дүжүметсиир, дедир хөгжүүр чорукка удур угландырар херек.

Партийжи удуртулганың дээди принциви болза, ажылга коллегиальдыг болуру. Коллективтиг удуртулга үезинде эң эки түннелдер чедип алдынар, чазыглар эвээш болур, ажылдакчыларның өзеринге байдал тургустунар, организас чок болгаш харыысалга чок чоруктар тыптып келген дораан-на үзе шаптырар.

Партия ажылдакчызы кижинин билиг-медерели делгемчээн тудумна, ооң эртеминиң деннели бедик болган тудум-на, ынчаарда партийжи удурттулга мергежилдиг болур, оон түннелдери дыка экижиир. Мурнакчы теория-биле чепсегленмишаан, удутулганың ленинчи-сталинчы методун шиңгээдип албышаан, бистин партийжи кадрларывыс ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунуң сорулгаларын шиитпирлээринге, партияның болгаш чазактың ажылдап кылган политиказын боттандырарынга боттарының ролюн оон-даа улам бедидерлер.

(«Правданың» июль 4-теги мурнуку үүлү).

В. В. Маяковскийниң төрүтүнген хүнүнден бээр 60 чыл болганынга

ЛЕНИНГРАД. В. В. Маяковскийниң төрүтүнген хүнүнден бээр алдан чыл болур оюнга алдар болдурган хурал ССРЭ-ниң эртемнер Академиязының орус литература институдунга июль 4-те болуп эрткен.

Филология эртемнериниң кандидады В. В. Тимофееваның «Маяковский болгаш совет поэзия» деп илеткелин чыылганнар улуу-биле сонуургааннар. Маяковскийниң уранчечен чогаадылга ажылдарының кол үүлдерин характерлеп көргүспүшаан, амгы үениң талантылыг шүлүкчүзүнүң традициязын совет чогаалчыларның канчаар үргүлчүлеп болгаш хөгжүдүп турарын илеткелде көргүскен.

Литература музейиниң ажылдакчыларының коллективи В. В. Маяковскийниң төрүтүнген хүнүнге делгелгени белеткеп турар.

(СЭТА).

Совет эвилелинде

Молдавияда аъш-чемниң чаа бүдүрүлгелери

КИШИНЕВ. Молдавияның найсылалында улуг кондитер фабриканың ийиги ээлчээниң тудуу чоруп турар. Тудугжуларның ээлчээнге монтажниктер келгеннер. Олар конфеттер, печеньелер белеткээринге шууштурар шугумнарны корпустарда тургузуп, бус күжү-биле ажылдаар болгаш энергетиктиг ажылдарны дерип турарлар. Чаа цехтер бирги продукцияны чыл төнчүзүнде бээрлер.

Ам Молдавияда аъш-чемниң бежен хире бүдүрүлгелери тургустунуп турар. Кишенёвта сүт комбинадын ажыглалга киирери-биле белеткеп турар. Бельцыда, Тираспольда арага-коньяк заводтарын, Бендерыда, —крахмал заводун ажыглалга киирери-биле белеткеп турар. Каларашта, Рышканыда, Единцыда саржагбыштак кылыр бүдүрүлгелериниң корпустарын тудуп, Гиндештыда чигир заводу туттунуп турар.

Ажылдап турар бүдүрүлгелер эде чаартынып турар.

(СЭТА).

Соңгу чүктүң бойдузунуң музейи

КИВАЧ. (Карел-Фин ССР-де) Сына деп шапкын хемниң бойдус чурумалы кончуг чараш. Оон уну соңгу чүктүң чечектери-биле болгаш сигеннери-биле хевис ышкаш шыптынган. Хемчигештер болгаш кара суглар эмгежок. Чүс-чүс чылларда туруп келген хадылыг арыглар аңнар-биле бай. Ылаңгыя мында, Совет Эвилелинде улуг даг ужар—Кивач кончуг чараш. Оон кыдында 10 муң гектар шөлде ССРЭ-ниң эртемнер Академиязының Карел-Фин салбырының «Кивач» деп камгалалдыг чери калбарган.

Ол черде республикада бир дугаар соңгу чүктүң бойдузунуң музейи ажытынган. Мында Карел-Фин ССР-ниң үнүжүн болгаш дириг амытаннарын, хадыларны, шивилерни, Карелияның сураглыг хадыңнарын болгаш оон арыгларында калбак нептерээн өске-даа ыяштарны делгээн. Соңгу чүктүң бойдузун характерлеп турар хөй таблицаларны, диаграммаларны, фото-чуруктарны музейде көргүскен.

Чаа музейге Петрозаводскиниң, Кондопоганың болгаш чоокку суурларның хөй-хөй ажылчы чоннары чорааннар.

(СЭТА).

Доннуң ховуларында

СТАЛИНО. Областың мурнуу талакы районнарының колхозтарының болгаш совхозтарының шөлдеринде тараалларны бышканнап кезип эгелээн. Боду чоруур комбайннарның соон дарый «Сталинец—6» деп күчүлүг агрегаттар база үнүпкен. Олар күзүн чашкан улуг шөлде кызылтасты кезип эгелээн.

Руденковский районнуң колхозтарының шөлдеринде 50 ажыг комбайннар ажылдап турар. Олар шууштурар арга-биле ажаап алыышкынны чорудуп турар. Бо арганы ажыглап эгелээниниң түннелинде он-он колхозчулар өске ажылдар кылыр кылдыр хосталган.

Ажаап алыышкынның мындыг аргазын өске районнарда база чорудуп турар. Комбайннар-биле бастырган тараалны ол дораан-на автомашиналарга чүдүргеш механизастатынган шаннарже чедирип турар. Маңаа тараалны арыглааш, ол-ла хүн белеткел пунктуларынче чорудуп турар.

Дончуларның өстүрген тараалларының бедик дүжүттүүн баштайгы бастырылгалар чугаалап турар.

(СЭТА).

Охотск далайның эриинде бирги сад

ОХОТСК. Шоолуг улуг эвес шөлде смородинаның болгаш вишняның дөстери ногаарарып үнүп турар. Бо болза, «Урак» деп көдээ ажыл-агый артелиниң фермазының садка ынак таныылы Ермолай Исаевич Мищенконуң дуржулга шөлү-дүр.

Каш чылдар бурунгаар эш Мищенко Хабароскиде Лукашов аттыг питомниктен 10 дөс смородинаны эккелгеш олурткан. Бойдустуң кадыг-берге байдалы турза-даа, ол смородиналар дараазында чылда эки дүжүттү берген. Эрткен чылын садчы питомниктен элээн каш вишнялары база алган. Олар база кышты эки шыдажып эрттирген болгаш ам ол ногаарарып үне берген. Ермолай Мищенконуң сады—Охотск далайның эриинде бир-ле дугаар сад болур.

Ол бодунуң дуржулга шөлүнге ол ышкаш ногаа аймааның янзы-бүрү сорттарын өстүрүп турар. Шаанда маңаа мындыг үнүштер өзүп шылавас турган.

(СЭТА).

Тарааны—күрүнеге

КРАСНОДАР. Кубаньның шөлдеринде күзүн чашкан арбайның ажаалдазы калбарып турар. Ажаап алыышкынче крайның чүгле мурнуу районнары эвес, харын төп районнары база кирген.

Белореченский районнуң Каганович аттыг колхозу күзүн чашкан арбайның чартыын кыска хуусаада ажаап алган.

Северский, Марьяский, Усть-Лабинский болгаш өске-даа районнарның колхозтары күрүнеге арбай дужаалгазын эгелээн.

Белеткел пунктуларынче баштайгы муң-муң центнер тараалны киирген.

(СЭТА).

Областың колхозтарында

Малга быжыг чем суур дээш

ХАДЫҢ. (Телефон-биле). Бии-Хем районда Кочетов аттыг колхоз бо чылын 14 муң центнер сиген белеткээр планныг. Ол девискээрде сигенниң бо чылгы үнүжү эки, а мал чеми белеткээринге колхоз база-ла хынамчалыг белеткенген.

Колхозтуң шөлдеринде амгы үеде 45 кижи ажылдап турар, оларда аъттың 8 машиналары болгаш 10 дырбааштары бар. Туран МТС ол колхоз-биле керээзин ёзугаар сиген кестирер 3 машиналар кошкан бир тракторун база чорудуп берген, ында ажылдап турар.

Чамдык хүннер боранныг болуп, ажылга сааттыг болза-даа, ол колхоз июль 8-ке чедир 200 гектарның сигенин кескен, а бөлүп сараатта-рының ажылында колхозчулар 600 центнерни ажаап апканнар.

Ишкин-Аксының шөлдеринде

СУГ-АКСЫ. (Телефон-биле). Сиген кезилдези улус ажыл-агыйында чугула кампания ажылынын бирээзи. Сүт-Хөл районда Сталин аттыг колхозтуң ажыл-ишчилери малынга быжыг чем суурну тургузарынга бо чылын хынамчалыг белеткенген.

Ишкин-Аксының шөлдеринде сиген кестирер 2 машиналар-биле, холдуң 31 кадыырлары-биле 30 гектарның сигенин кестирген. Ында 76 колхозчулар ажылдап турар. Июль 5-ке чедир 42 копнаны тургускан, а силос салыкчылары 35 тонна силосту салганнар.

Чурукта: Кызылдың көдээ районунда «Тиилелге» колхозтуң электри станциязының тудуунуң ниити хевири. Ол станция удавас ажыглалга кирер.

Чуруу С. Феоктистовтуу.

Шилчиир кызыл тукту чаалап алган

ТООРА-ХЕМ. (Радио-биле). Тожу районда «Май бири» көдээ ажыл-агый артели социалистиг чарыштың чартык чыл түннелинде районда бирги черни ээлээн. Тудуг болгаш мал өстүрер база өске-даа ажыл-агый талазы-биле бедик көргүзүглерлиг болган ол колхозка СЭКП райкомунуң болгаш райсовет күүскомунуң шилчиир кызыл тугун тывыскан.

Июль 5-те болган район активчилериниң хуралынга шилчиир кызыл тукту ап тура, ол колхозтуң ажыл-ишчилери улам бедиткен хүлээлгелерни алган. Ол ышкаш районнуң хүндүлел самбыразынга социалистиг чарыштың мурнакчыларындан 37 кижини демдеглээн.

Улуг-Хем районда

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Маленков аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң тараажылары чайгы суггарылданы чедиишкиниг чорутпушаан, пок үнүштерни узуткаарынче база кичээнгейни салып турар.

Баян-Колдуң Сарыг-Ыйгыл, Көк-Хаак шөлдеринде тараалларның погун аштаарынга 17 херээженнер ажылдап турар, олар сөөлгү хүннерге чедир 30 гектарның пок үнүштерин арыглаан. Бо ажылдарны эш Долгармаа эки удуртып турар. Оларда Таанмай, Сенди, Дадарбан ышкаш ажыл-ишке организакчылар илереп турар.

• • •

ЧААТЫ. (Телефон-биле). Улуг-Хем районда Киров аттыг колхозтуң сиген шөлдеринде 8 машиналарлыг, 13 хол кадыырларлыг, аъттың 6 дырбааштарлыг 72 кижи ажылдап турар.

Июль 8-ке чедир 2 улуг сараатты тургускан, ол ышкаш силос салыкчылары 34 тоннаны шыгжааннар. Мал чеми белеткээринин планын ажыр күүседири дээш күш-ажыл улам калбарып турар.

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

Колхоз бүдүрүлгезинге коммунистерниң мурнакчы ролюн бедидер

Колхозтарны организас, ажылагый талазы-биле быжыглаары, ниитиниң ажыл-агыйын улам ыңай хөгжүдериниң талазы-биле оларга дузалаары база аңаа үндезилээш, колхозчуларның материалдыг чаагай амыдыралын бедидери партияның болгаш чазактың онза сагыш салыышкыны болуп турар.

Партияның болгаш чазактың ол талазы-биле чорудуп турар хемчегларин амыдыралга боттандырарынга колхозчу коммунистер мурнакчы рольдуг болур ужурлуг. Колхоз бүдүрүлгезинге бүгү колхозчу коммунистерниң үлегерлиг киржилгезин организастаары колхозтарның партия организацияларының чугула хүлээлгези.

Тес-Хем районнуң Калинин аттыг колхозтуң партия организациязы (секретары эш Кеский-оол) коммунистериң колхозчу ажыл-агыйга киржилгезин идепкейжиткен. Партия организациязының хуралдарынга ажыл-агыйга партийжи удуртулганың чугула айтырыгларын чугаалажып турар. Колхоз бүдүрүлгезинге коммунистериң күжүн таарыштыр тургузар дугайында колхоз даргазы эш Биче-оол партия организациязыбиле эки харылзаалыг ажылдап келген.

Колхозчулар ортузунга коммунистерниң организакчы болгаш кижизидикчи ролю бедээн. Олар агитациямассалыг ажылдың деңнелин бедиткен. Хөй-хөй коммунистер боттарының үлегерлиг күш-ажылын көргүзүп турарлар. Коммунист эш Кодан-май 1939 чылдан бээр хой кадарып келген. Ол болза, 238 баш турган хойну 652 баш чедир өстүрген. Хойларның амгы ажаалгазы болгаш азыралы эки. Бо чылын төрээн 330 хойдан төрүтүнген 332 хураганны бүрүн ажаап алган болгаш торуктурган. Оон ыңай коммунистерден эш Оюу 278 хойдан 293 хураганны, эш Эренчин 284 хойдан 293 хураганны алганнар.

Ол колхоз күрүне мурнунга планныг онаалдаларны ниитизи-биле чедишкинниг күүседип турар. Бо чылдың часкы тарылга планын кыска хуусаада, бедик агротехниктиг деңнелге 103 хуу күүсеткен. Колхозтуң чайгы чер аңдарылгазының планы 105 хуу күүсетинген. Мал өстүрениң планы бүгү үзүңңер аайы-биле ыракта ажыр күүсетинген. Тудуг ажылының темпизин дүргедеткен. Бо чылын чуртталганың 10 бажыңнары туттунган.

Колхозтарның мал ажылында турар коммунистериң аразында өскедаа мурнакчылар хөй. Ылаңгыя Ленин аттыг колхозта хойжу эш Доюндуп 353 хойдан 381 хураганнарны, Сталин аттыг колхозта хойжу эш Кандан 310 хойдан 332 хураганнарны ажаап алган.

Ынчалза-даа шиитпирлерни үгле сөс кырынга хүлээп алыр, а оларны амыдыралга боттандырар дээш херек кырында эки демисешпес, энергия болгаш инициатива чокка ажылдап турар коммунистер колхозтарда өар. Ындыг чижекке Молотов аттыг колхозтуң даргазы эш Кара-Хунаны адап болур. Ол болза, колхозтуң ажыл-агыйын багай удуртуп турар. Колхоз часкы хову ажылын озалдаткан, тарылганың агротехниктиг чурумун сагыраан. Чайгы чер аңдарылгазының болгаш тудуг ажылының графиктиг планын күүсетпээн. Ында партия организациязы колхоз бүдүрүлгезинге коммунистериң мурнакчы ролюн чедип албаан.

Колхозтарның партия организацияларының сорулгазы болза, партияның болгаш чазактың директиваларын амыдыралга боттандырар дээш харыысалгалыг болурунуң ёзузунга бүгү коммунистерни кижизидери болур. Партия организациялары колхозта удуртукчу-даа, анаадаа коммунистерни партийжи амыдыралга идепкейлиг киириштирер, оларның инициативазын деткиир, партийжи сагылга-чурумга оларны кижизидер, шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди бүгү-ле хемчеглер-биле калбартыр болгаш илерээн четпестерни чогуур үезинде чайлаткан турарын чедип алыр херек.

С. САЛЧАК,
СЭКП-ниң Тес-Хем райкомунуң партия, профэвилел болгаш комсомол организацияларының килдизинин эргелекчизи.

Мал ажылының бригадазында партия бөлүү

Бай-Тайга районнуң «Дөн-Терек» колхозтуң партия организациязы бо чылдың апрельде колхозтуң мал ажылының бригадазынга партия бөлүүн организастаан. Оон организакчызынга коммунист эш Сотпа сонгутурган.

Партия бөлүү бодунуң ажылының баштайгы айларында багай эвес дуржулганы көргүзүп турар. Колхозтуң мал ажылының чедиишкиннери ында малчыннар ортузунга кижизидилге ажылын экижиринден хамааржыр дээрзин партбөлүктүң организакчызы эш Сотпа эки билир.

Бригадада 5 коммунистер бар. Оларның шуптузунга партийжи даалгаларны берген. Инек мал фермазының эргелекчизи коммунист эш Чигден ында малчыннар ортузунда агитатор хүлээлгезин үлегерлиг күүседип турар. Сөөлгү үеде ферма ажылдакчыларының ортузунда беседалар, солун номчулгалары доктаамал чоруп турар болу берген. Чылгычыларга хүн-бүрү солун беседаларны коммунист эш Чимит-Байыр кылып берип турар. Ол болза, агитация ажылынга солуннарның ээлчеглиг дугаарларынга парлатынган материалдарны эки ажыглап келген. Амгы үеде чылгычылар бүгү делегейде болгаш Совет Эвилелинде болуушкуннарны билип ап турарлар.

Партия бөлүүнүң организакчызы эш Сотпа коммунистер-биле хүн-бүрү харылзааны тудуп, партбөлүктүң чоруткан ажылының түңнелин демдеглел тетрадынга бижип ап турар. Колхозтуң мал ажылының сорулгаларын партбөлүктүң хуралынга база чугаалажып турар. Апрельден бээр малчыннар ортузунга лекция номчулгалары 3, коллективтиг солун номчулгалары 97, беседалар 18 катап болган. Үстүкү органнарның шиитпирлерин малчыннарга партбөлүк үргүлчү таныштырып турар.

Оон түңнелинде малчыннарның күш-ажылчы чедиишкиннери өзүп турар. Бо чылын төрээн 493 хойдан 521 хураган, 325 өшкүден 327 анай, 64 инектен 64 бызаа, 44 беден 44 кулун чидириг чокка ажаап алдынган. Ол болза, колхозтуң улуг чедиишкини болур.

Колхозчу малчыннардан өшкү кадарчылары Ашак-оол, Байдыы, чылгычы Чимит-Байыр, хойжулар Допчаа, Дузалыг олар боттарынга быжыглаан малдарны үлегерлиг ажаап, чаш малдарны чидириг чокка эки доруктуруп турарлар.

Малдарның чайгы одарладыышкыны багай эвес организастатынган. Мал одарлаткан чайлагларда агитхуудустар база доктаамал үнүп турар. Чайлагларда малчыннар ортузунда агитаторлар Дакпай, Санчаа олар эки ажылдап турарлар.

Колхозтуң мал ажылының бригадазы болгаш ында партия бөлүү бодунуң ажылының чедиишкиннерин улам быжыглаар ужурлуг.

С. АЛЕЕТ.

Тожу районда лекция пропагандазы

Ажылчы чоннарның ортузунга лекция пропагандазын калбартырын СЭКП-ниң Тожу райкому сөөлгү үеде элээн экижиткен.

Партия райкомунуң илеткелчилер бөлүүнүң, политиктиг болгаш эртем билиглерни нептередириниң Бүгүэвилел ниитилелиниң район салбырының 39 илеткелчилери бар. Олар бо чылдың эгезинден бээр эртем болгаш политиктиг билиглериң янзыбүрү темаларынга лекциялар номчулгаларын 90 кезек черге организастааннар. Оон иштинде эш И. В. Сталинның «ССРЭ-де социализмниң экономиктиг проблемалары» деп генийлиг ажылының дугайында болгаш партияның XIX съездизиниң материалдарынга хамаарышкан лекцияларның номчулгалары 23 кезек черге болган.

Илеткелчилерниң аразында эштер Селин, Биче-оол, Соскар олар хөй лекцияларны номчугулаан.

Ынчалза-даа, районда лекция пропагандазын удуртур талазы-биле четпестер ам-даа бар. Ылаңгыя СЭКП райкомунуң пропаганда болгаш агитация килдизи илеткелчилериң чөвүлел хуралдарын, семинарларын чыылдырбайн турар. Лекциялар номчулгаларының идеялыг шынарын бедидеринче кичээнгей кошкак тургустунган.

Лекция пропагандазынга тускай эртемниг интеллигенцияның киржилгезин партия райкому ам-даа идепкейжитпээн. Оон ужурунда совет эмнелге эртеминиң, көдээ ажылагыйның болгаш чечен чогаал литературазының темаларынга лекциялар эн-не ховар номчутунуп келген.

Илеткелчилерден эштер Шогжал, Шыырыпчык, Шур-оол, Серен-Торжу, Бадарчы олар бо чылдың эгезинден бээр чаңгыс-даа лекция номчуваннар.

Районга лекция пропагандазын моон соңгаар улам экижидери чугула.

В. ҮЗЕК.

Хана солуну үнместээн

Чаа-Хөл районнуң Кара-Талда «Тиилелге» колхозта партия, комсомол эге организацияларының катышкан хана солуну чыл эгезинден бээр чаңгыс-даа катап үнмээн. Оон редакторунга томуйлатырган коммунист эш Мадар-оол партийжи даалганы күүсетпейн турарын көрүп тура-ла ында партия эге организациязы (секретары эш Сырбыккай) мычага чедир кандыг-даа хемчег албайн турар.

Ажылчы чоннарның ортузунга агитация-массалыг ажылдарны күштелдириниң, шүгүмчүлелди болгаш бот-шүгүмчүлелди калбартырының одаа хана солунунуң ролюн үнелеп көрбес чорук шын эвес. Хана солунунуң ажылын удуртуру, ону колхозчуларны күш-ажылчы көдүрлүүшкүнче сорук киириниң чепсээ болдурары «Тиилелге» колхозта партия эге организациязындан негетинер.

К. ЧИГДЕН.

Чаа-Хөл школаларының чаа өөредилге чылынга белеткели

Школаларны чаа өөредилге чылынга белеткээриниң ажылы Чаа-Хөл районда энир чылгызындан экижээн. Школаларның улуг септелгелери колдуунда доостур четкен. 360 парталар, 425 оруннар, 29 класс доскалары белеткетинген. Школаларга белеткезе чогуур одаар ыяштарның хөй кезии белеткетинген болгаш школалар чанында чедиртинген.

Школа септелгези Ак-Туруг эге школада, Кара-Тал чеди чыл школада эки чоруп турар. Кара-Тал чеди чыл школада 4 аал ишти чурттаар башкылар бажыңнарын тудуп доскан.

Оон-биле кады Молотов аттыг, «Победа» колхозтарның баштаар черлери, ында партия эге организациялары болгаш ол колхозтарда школа эргелекчилери школа септелгезин оожум темпи-биле чорудуп турар.

Даг-аразының школазы школаның багай септетингининден болгаш школага одаар ыяшты четчир санныг белеткеп албаанындан эрткен өөредилге чылында улуг бергедээшкиннерге таваржып турган. Ол чорук школа эргелекчизинге, Чаа-Хөл көдээ Советке болгаш районога кеземче болбаан. Оон уламындан школаның септелгези ам-даа багай чоруп турар болгаш школага одаар ыяш барык-ла белеткетинмээн. Моон алгаш көөрге районнуң чамдык школалары чаа өөредилге чылынга үлегерлиг белеткеизе-даа чамдыктарының белеткели багай чоруп турар-дыр.

О. ХАЛБЫШ-ООЛ.

Чагырып алдынган Иртыш

Казахстанның Коммунистиг партиязының Чөөн-Казахстан обкомунуң секретары Г. Ш. Каржаубаев-биле беседа

Дайын сөөлүндеги чылдарда совет улус Донда, Волгада, Днепрде делегейге көзүлбээн гидротехниктиг тудуушкуннарже кирген. Улуг тудугларның бирээзи Усть-Каменогорскиниң суг күжү-биле ажылдаар электри станциязы болур.

ССРЭ-ниң хөгжүлдезинин бешки беш чыл планының талазы-биле партияның XIX съездизинин директиваларында бижитингени: «Улуг-улуг гидроэлектростанцияларын, оон иштинде Куйбышевтиң 2100 муң киловатт база ол ышкаш Каманың, Горькийниң, Мингечаурнуң, Усть-Каменогорскиниң болгаш оон-даа өске ниитизи-биле 1916 муң киловатт күчүлүг гидроэлектростанцияларын ажыглалга киирер».

Иртыш хемге Усть-Каменогорск ГЭС-тиң (суг күжү-биле ажылдаар электри станциязының) тургузуушкуну—улус ажыл-агыйының канчаардаа аажок улуг сорулгаларын чогаадыкчы ёзу-биле шиитпирлээриниң тодаргай үлегер чижээ болур. Чөөн-Казахстанда демир дажы казар үлетпүр 200 чыгыы чылдарда туруп келген. Ынчалза-даа, орус хөреңгитеннер, англи капиталист Лесли Укарт демир даштыг Алтайның эгээртинмес байлаан хөделдирип шыдаваан. Чүгле совет кижилер боттарының чериниң байлактарын улус ажыл-агыйынга бараан болдурган.

Алтайда үлетпүрүнүң дүрген хөгжүлдези күчүлүг энергетиктиг суур чокка болдунмас. Ол байлактыг, делгем крайга бир дугааргы электри станциязы 1926 чылда Лениногорскиге тургустунган. Демир даштыг Алтайга энергетиктиг күчү чыл келир тудум-на өзүп турган. Дагның улуг эвес хемнеринде ГЭС-тиң күжү болгаш одалга-биле ажылдаар электростанциялар электри күжүнүң талазы-биле негелделерни бүрүн хандырып черле шыдаваан. Амыдырал боду, бистиң совет темпилеривис Сибирьнин улуг хеми Иртышка күчүлүг гидроэлектростанциязын тударының эргежок чугулазын негеп келген. Усть-Каменогорскиниң районунга, гидроэлектростанцияның тудуушкунун боттандырары болза, бистин чуртту электрижидериниң планын күүседир дээш демиселде совет улустуң шылгарангай тиилелгези болур.

Иртышка электростанцияны тургускан чорук Чөөн-Казахстан областың улус ажыл-агыйының хөгжүлдезинге чаа делгем аргаларны ажыткан. ГЭС-ти бүгү күчүзү-биле ажыглалга киргени-биле Чөөн-Казахстанда электроэнергиязын ажыдып үндүрер чорукту ийи чартык катап көвүдедип турар. Анаа үндезилетингеш, областың даг металлургия үлетпүрү чаа, улам бедик чадаже көдүрлүр, бешки беш чыл планының талазы-биле партияның XIX съездизиниң директиваларында өңнүг металлдар бүдүрүлгезин, ылаңгыя ажылдың технологиязын экижидип тургаш, улуу-биле бедидерин көрүп турар. Даштан демир үндүреринин болгаш демир эзилдириниң улам сайзырангай технологиязын—электри-биле демир эзилдирерин болгаш өске-даа ажылдарны бүдүрүлгеге дыка калбаа-биле шингээдир арганы ГЭС-тиң энергиязы бээр. Электроэнергиянын өзүлдези-биле холбаштыр демир эзилдирери дөрт катаптан ажыг көвүдээр.

Усть-Каменогорскиниң электростанциязы болза, металлургия болгаш даг үлетпүрүнүң чаа бүдүрүлгелериниң тудуушкунун калбартыр арганы берип, үлетпүрнүң чаа адырларын—суперфосфат удобрениелериниң, цементиниң болгаш өске-даа тудуг материалдарының бүдүрүлгелерин тургузуп, улуг машина тудуушкунунуң үндезинин салыр. ГЭС-тиң электроэнергиязының элээн кезээн калбарып турар чурт болгаш аъш-чем үлетпүрүнүн негелдезин хандырарынче угландырар. Чоокку үеде күчүлүг эът комбинады, соодулга чери, крахмал заводу, балык-консерва заводу, кургаг сүт заводу тургустунар, ол бүдүрүлгелериниң ажылын бүрүнү-биле электрижидер деп турар. Эрттери берге даглыг черлерге демир орук транспортун электри күжү-биле тыртырарынче шилчидер арга тургустунуп турар.

Усть-Каменогорск ГЭС-тиң электроэнергиязы бешки беш чылда областың үлетпүр продукциязы бүдүрүп үндүрер хемчээлин каш катап көвүдедир арганы бээр.

Чиик өртектиг электроэнергия колхоз болгаш совхоз бүдүрүлгезин дүрген хөгжүдеринге дузалаар. Хөй-хөй көдээ ажыл-агый артельдери күрүнениң электри станцияларындан ток алыр. ГЭС-ти ажыглалга киргенинден күрүнениң электри четкизи-биле тудуштуртунган колхозтарның саны 5 катап өзер. Оон ачызында ниитиниң бүдүрүлгезинге электри энергиязы ажыглаары улуубиле калбарар. Көдээ ажыл-агыйга электрини ажыглаары— электри-биле инек саары, хой кыргыыры, мал чемин механиктиг белеткээри, фермаларга суг сордурары болгаш өскелер-даа—ниитиниң мал ажылының продуктулуун хөй катап бедидер. Оон аңгыда электри ажыглалы көдээ ажыл-агыйның продуктуларының бүдүрүлгезинге күш-ажылдың чарыгдалын кызырар арганы бээр.

Чөөн-Казахстанның көдээ ажылагый артельдериниң чартыы ам суггарылгалыг черлерлиг. Усть-Каменогорскиниң ГЭС-зинин энергиязы үлетпүр төптерин долгандыр турар колхоз бүрүзүнге черни механиктиг күш-биле суггарар арганы берип турар.

Усть-Каменогорск ГЭС-зинин бирги ээлчээн ажыглалга киргени болза, көдээ ажыл-агыйны улам-на калбаа-биле электрижидеринге, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн улуу-биле бедидеринге болгаш совет кижилериниң күш-ажылын чиигедиринге чогуур үүлдерни тургузар.

Иртыш хемге электри станциязының тудуушкунунуң ужур-дузазы Чөөн-Казахстанга кызыгаарлатынмас. Чаа суг белдири болза, бистин республиканың оон чоогунда турар областарының база Барыын Сибирьниң болгаш Алтай крайның улус ажыл-агыйының хөгжүлдезинге улуг дузаны көргүзер. Усть-Каменогорскиниң ГЭС-зин Кузбастың болгаш Алтай крайның чылыг күжү-биле ажылдаар электри станциялары-биле кады чаңгыс энергетиктиг куржаг кылдыр катыштырарының төлевилелин тускай эртемниглер ажылдап кылып турар.

Усть-Каменогорск ГЭС-тиң тудуушкунунда ажылдарның доозулганының ачызында практикага шиитпирлетинер сорулгаларның ниити байдалын көргүзерге мындыгдыр.

Усть-Каменогорск ГЭС ышкаш суг белдириниң тудуушкунун үгле совет улус, планныг ажыл-агыйлыг, бедик хөгжүлделиг үлетпүрлүг, эртемниг болгаш техникалыг тиилээн социализмниң чурту боттандырып шыдаар болган.

Усть-Каменогорск ГЭС — бүгү улустуң тудуун. Уралдың ажылчыннарының, Ленинградтың эртемденнериниң, Москваның инженерлериниң чогаадыкчы күш-ажылы-биле кылдынган бедик бүдүрүкчүлүг чаа машиналар-биле бүгү чурт долдур хандырып турган. Совет Эвилелиниң дөрт чүс чыгыы заводтары Иртыштың чаа тудуунга дерилгелери болгаш механизмнери берип келген. Бүгү улустуң дузаламчызының ачызы-биле тудугда хөй күш кирер бүгү ажылдар долузу-биле механизастатынган. Ол акы-дунма дузаламчы болза, ленинчи-сталинчы национал политиканың, Совет Эвилелиниң улустарының бузулбас найыралының тиилелгезин база катап көргүскен.

Күчүлүг, болбаазырангай техниканы кайгамчыктыг совет кижилер башкарып турган. Каспий далайның соңгу үүгүнден колхозчу Жумабай Базилов, хову ажылдакчызы Арынчазы Андышев, Ленинградтың металистчизи Александр Башилов, Алтайның ызыгуурундан бээр бызанчылары Хлапцевтериниң өг-бүлези болгаш өске-даа муң-муң совет кижилер үүректериниң кыйгырыы-биле тудугга келгеннер. Иртышта чаа тудуг оларга мергежилдиң школазы болган. Муң ажыг аныяк тужугжулар анаа бедик мергежилди эн-не баштай чедип алганнар.

Иртышта чаа тудуушкуннуң эн-не кайгамчыктыг түңнелериниң бирээзи болза, гидротудугжуларының казах национал кадрларын кижизиткени болур. Революция мурнунда казах дылга «электри» деп сөс безин чок турган. Ам электри амыдыралдың эргежок чугула үүлү болу берген.

Волга-Доннуң судно чоруур В. И. Ленин аттыг каналының тудуушкунунуң киржикчилери казах гидротудугжуларга үнелеп ханмас дузаламчыны көргүзүп келген. Волга-Доннуң күшкүр агрегаттарын дүрген таарыштырар он-он мастерлери, электри-биле каннакчылары болгаш өске-даа тускай эртемниглери боттарының байлактыг дуржулгазын Усть-Каменогорск ГЭС-тиң тудугжуларынга дамчыткан, Волганың улуг тудуунуң алдарлыг чанчылдары Иртыштың эриктеринге ажыглатынган.

Тудугжуларның чогаадыкчы көдүрлүүшкүнүн партия организациязы экизи-биле баштаан. Партия организациязы болза, социалистиг чарышты калбаа-биле делгередиринге дузалап, ажылчыннарның, инженерлериниң болгаш техниктериниң бүгүле үнелиг чаартыкчы эгелээшкиннерин деткип, оларның инициативазын күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидеринче, ажылдарның үнезин чиигедир дээш демиселче, гидроэлектростанцияны ажыглалга дүрген киирериниче оларны углап баштап келген. Тудугнуң коммунистери —чарыштың мурнакчылары.

Бешки беш чылдың Иртышта чаа тудуу ажыглалда кирген. Сибирьниң улуг хеминиң күчүлүг күжүн Чөөн-Казахстаннын хоорайларынче, суурларынче, аулдарынче суурган демир дамчыштыр угландырган. Усть-Каменогорск ГЭС болза, демир даштыг Алтайның бүгү хөй байлактарын Төрээн чуртка, ажылчы чоннарның хереглелдерин долузу-биле хандырарынга дүргени-биле бараан болдурарынга дузалаар. Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың удуртулгазы-биле бистиң чурттун улустары база бир кайгамчыктыг тиилелгени чедип алган.

(СЭТА).

Усть-Каменогорск.

Улуг-Хем районнуң Ийи-Тал көдээ Совединиң ажылын экижидер

Улуг-Хем районнуң Ийи-Тал көдээ Совединиң (даргазы эш Сундуй) ажылында улуг четпестер бар. Эрткен чер-чер соңгулдаларының үезинде соңгукчуларның берген чагыглары ажыл-херектиң үндезининге салынмаан.

Көдээ Советтиң ажылчы чоннар ортузунга агитация-массалыг, организастыг ажылдары кончуг куду деңнелдиг, соңгукчуларның хуралдарын, депутаттар-биле ужуражылгаларны амга чедир кылбаан. Көдээ Советтиң ажыл планы чок, депутаттар база активтер-биле хүн-бүрүнүң харылзаазы, дем-катыжыышкыны боттанмайн турар.

Көдээ Советтиң чанында тургускан 5 доктаамал ажылдаар комиссиялар кандыг-даа организас-массалыг ажылдар чорутпаан. Ылаңгыя оруктудуг, харылзаа, саң, садыг, улус чырыдыышкын комиссиялары шуут ажылдавайн турарындан бот-онаалга үндүрүү, киирип алыр орулгалар чырының планы күүсетинмейн турар. Хөй уруглуг иелерни илередип, оларга күрүне дузаламчызын тыпсыр, школа ажылын экижидер ажылдар чогуур негелдеге четпейн турар.

Көдээ Совет Жданов, Димитров аттыг колхозтарның организас,ажылагыйын быжыглаар талазы-биле ажылды эн куду деңнелде тургускан. Жданов аттыг колхозта тудуг ажылы кончуг сула чоруп турар. Бо чылын 13 чурттага бажыңы тудар пландан ында амга чедир чаңгыс-даа бажың туттунмаан.

Үндүрген шиитпирлериниң күүселдезининиң хыналдазын көдээ Совет чогуур өйүнде боттандырбас, сессияларның шиитпирлери күүселде чок болуп турар. Сумуда 7 чыл школазының келир өөредилге чылында одаар ыяжын белеткээр болгаш оон чайгы септелгезин кылыр ажылдар дугайында үндүрген шиитпир күүсетинмейн турар.

Ийи-Тал көдээ Советтиң ажылын үндезини-биле чаартып тургузары ажылчы чоннар депутаттарының Улуг-Хем район Совединиң күүскомундан негетинер.

А. КАРА-ХУНА.

Улуг хойжу П. Т. Мишинниң чедиишкини

Чкалов областың Абдулинский районнуң «Пролетарий» колхозу хой ажылын хөгжүдеринче улуг кичээнгейни салып турар. Фермада хойнуң баш саны сөөлгү үш чылдың дургузунда үш ажыг катап көвүдээн. Амгы үеде фермада 1280 хойлар бар, оон иштинде эъткир хайнак уксааның төрүүр хойлары 790. Колхоз 1951 чылда план ёзугаар күрүнеге 16,38 центнер бедик шынарлыг чинге болгаш чартык чинге дүктү дужаар тургаш, 26,8 центнерни дужааган. Дүк кыргылдазы бир хойга 3,2 килограмм, а чамдык хойларга 4,3 килограмм болуп турар.

Колхозта хөй чылда ажылдап турар улуг хойжу Петр Терентьевич Мишин чыл-бүрү бедик бүдүрүлге көргүзүглерин чедип ап турар. 1949 чылда төрүүр 100 хойлардан-на ол 129 хураганны, 1950 чылда 115 хураганны, а 1951 чылда 119 хураганны бүрүн ап, доруктурган. Эш Мишин бодунуң ажылынга эки чедиишкиннерни 1952 чылда база чедип алган.

Хойдан хөй төл алыр дээш Петр Терентьевич хойларны эдержилгеге шын болгаш эки белеткээрин ораладжып турар. Хураганнарны үскен соонда хойларны Мишин эң дээре одарларга кадарып, сиген кескен черлерни болгаш тараазын ажаап алган шөлдерни ажыглап турар. Эдержилгеже белеткелдиң үезинде болгаш эдержилге үезинде дүн-хүн иштинде хойну үш катап суггарар болгаш минеральдыг чемгерилгени (чылгаар дусту) бээр. Аныяк хойларның назыны бир чыл болуп, долу өзүлделиг, семис күштүг апарганда эдержилгеге киирип турар.

Кошкарларны эдержилгеге киирерінче эш Мишин онза кичээнгейни салып турар. Тарып боозадыр ажыл эгелээринге чедир бүдүн чартык айның иштинде 70—80 килограмм дириг дензилиг улуг болгаш дүгү 6—7 килограмм чедип турар эъткир уксаанын эң дээре бүдүрүкчү кошкарларын Мишин шилип ап турар.

Колхозта кошкарларны эң эки одарларга кадарып турар. Оон аңгыда, сула, көктараа далганы, арбай дээн ышкаш концентрат чемнерни 300-тен 800 грамм чедир берип, немей чемгерип турар. Хүн-бүрү 200—300 грамм чемгерилге азы морковь свёклазы-биле оларны чемгерип турар.

Тарып боозадыр ажыл эгелээринге чедир 15 хүннүң иштинде бүдүрүкчү кошкарларның үрезиниң санын болгаш шынарын хынап турар. Колхозка хойну тарып боозадыр ажылды 1945 чылдан эгелээн. Хойларның массалыг төрүлгези чылыг агаар дүжери билек март 20—25-тен эгелээш, май 5—10-да доозулган турарын бодап, колхозка тарып боозадыр ажылды таарыштыр планнап турар. Улуг кыс хойларның болгаш тогду хойларның хөөнү кирип келирге, оларны кошкарларга эдериштире бээр болгаш бүдүрүкчүлер-биле бир дөмей күштүг чемгерилгеге киирип турар.

Хойларны тарып боозадыр ажылды ажыглавышаан, кончуг төлгүрүн болгаш коъдан малдың дүрген экижидилгезин колхоз чедип алган. Фермада хойларның баш саны сөөлгү үш чылдың дургузунда чартык бөдүүн дүктен нарын дүкче барык бүрүн шилчий берген. Бо чылын колхозтуң баштаар чери тарып боозадыр ажылды бедик үүрге-чүктээшкилиг кылдыр (бир бүдүрүкчү кошкарга 400—500 хой онаажыр) чорударын шинтпирлээн. Кыжын соок болгаш хаттыг хүннерден өске хүннерде хойларны чемненип, дыштанып хостуг турар кажаага тургузар. Дүне хойларны эки дерип кылган саман кажааже сүрүп киирер.

Эш Мишин боос хойларны оларның боос турганының ийи дугаар чартыында долу үнелиг чемгерилгебиле хандырарынче онза кичээнгейни салып, хүн-дүн иштинде 4 катап чемгерип турар; хүн-дүнде бир хойга-ла 2,5 килограмм янзы-бүрү сигенни, 1 килограмм силосту берип турар. Хүнде хойну үш катап суггарар.

Оолдаашкынга чедир үш неделя бурунгаар хой фермазының ажылдакчылары боос хойларны аңгы-аңгы бөлүктерге үзүп, чемгерилге нормазындан силосту үндүргеш, ону клевер сиген-биле, сула саваны-биле солуп турар. Оолдаашкынны эрттиреринге хойжуларның бригадазы эрте болгаш кончуг хынамчалып белеткенип турар. Хойларның төрүүр үезин эш Мишин эдержилгениң тускай журналында демдеглелди ёзугаар тодарадып ап турар. Ол үеде одарга хойжуларның хүн-дүнде массаларын Карнаухов-биле эелчежип дежурныйлап турар.

Чаа төрүтүнген хураганнарны үүгле шаразы кургай бээрге-ле чемгере бээр. Бүгү хураганнарны, ылаңгыя кошкак хураганнарны өйшаанда чемгерип турар бе дээрзин эш Мишин шыңгыы хынап турар.

Төрүтүнгениниң соонда 12—14 хонган хураганнарны клевер азы люцерна сигенин, ол ышкаш концентрат чемнерни чиирінге өөредип турар.

Улуг хойжу эш Мишин болза, хураган эмзирер хойларны тускай ажаап, дүн-хүн иштинде оларны шынарлыг сиген, силос болгаш концентрат чемнер-биле дөрт катап чемгерип турар. Ийис хураганнарлыг күжү кошкак хойларны база тускай ажаап, бир хойга-ла хүн-бүрү 1 килограмм клевер сигенин, 500 грамм силосту, 400 грамм концентраттарны болгаш 300 грамм чемгерилге свёклазын берип турар. Оларны хонукта үш-дөрт катап суггарар.

Кыжын эки каан хүннерде хураганнарны эң баштай 10—20 минутада, оон соонда хүнде 2—3 шак чедир агаарладып үндүрер.

Эрте чазын хойларны хураганнары-биле кады хойжулар улуг эвес бөлүктеп (60—70 баш) кадарып турар. Майда хой кыргылдазының эгезинде ниити одарга 7 бөлүк арттар, а хой кыргылдазының соонда 20 хонук болганда бүгү бөлүктерни катыштырып турар.

Хойларны одарже сүрүп турганының үезинде хойжулар болза, хураганнар өл-шыктан дегдире бербезин дээш оларны соок, өл черге чытырбазын кончуг харагалзап турарлар.

4,5 ай назылыг турда, баштай улуг, эки өзүлделиг хураганнарны иелериндан чарып турар, оон соонда 20—25 хонук болганда арткан бүгү хураганнарны иелериндан чарар. Одарда 850—900 баш хураганнар туруп турар.

Хойлар чемнерни хөй-ле чип, сугну ишкен турзун дээш кажааның чанынга болгаш мал чемгерер харжактарга чылгаар дусту үргүлчү тургузуп турар.

Хойларның продуктулуун бедидерин барымдалааш, 1951 чылда колхозтуң баштаар чери шөлге болгаш ферма чанының тарылга эелчештирилгезинге ногаан чем кылдыр 185 га чиңгетарааны, көктарааны, суланы тараан. 1951 чылда ногаан клевер культураларының тарылгазынга ирттерни кадарып одарлаткан. 160 ирттерни 60 хонукта кадарарга, оларның хонукта немешкен ниити ортумак дензизи 228 грамм болган, эвт дужаалдазынга дужаап турда, эки ирттер 60-дан 75 килограмм чедир дензилиг турган.

Улуг хойжу эш Мишин бодунуң бригадазының кежигүннери-биле кады 1953 чылда ынак Төрээн чуртунга улам хөй бедик шынарлыг дүктү бээр деп социалистиг хүлээлгени алган.

С. ГРИЩЕНКО,
улуг зоотехник
(«Сельсо» деп журналдан).

Кадык камгалалының ажылында удуртулганы экижидер

(Редакцияга чагаалардан)

Совет кижилериң кадыкшылдыг амыдыралы дээш Коммунистиг партия болгаш Совет чазак кол кичээнгейни салып турар. Бо айтырыгны чугулага көрүп, ак-сеткилдиг ажылдап турар эмчилер база эмнелге ажылдакчылары бисте хөй. Бо дугайын көдээ бижикчилериң редакцияга чоруткан чагааларында фактылар бүзүредип турар.

Чөөн-Хемчик районда «Большевик» көдээ ажыл-агый артелинде медпункт эргелекчизи эш Н. Д. Виноградованың чонга эелдек, онаашкан ажылынга кызымаан эш **Х. Аракчаа** мактап бижээн. Эрзин районда «Сталинчы орук» колхозта аныяк эмчи эш А. А. Орешкова чоннуң ынакшылынга бүргеткен ажылдап турарын эш **И. Кунаажап** тодарғай бижээн.

Мооң-биле кады кадык камгалалының ажылында улуг четпестер барын чер-черден кээп турар чагааларда бижикчилер шүгүмчүлеп турар. Сүт-Хөл районнуң Хөр-Тайга көдээ Совединиң чоокта чаа болган IV сессиязынга сумуда медпунктунуң ажылының дугайын чугаалашкан. Бо талазы-биле эмчи эш Т. В. Расчедова бодунуң илеткелинге чамдык чедиишкиннерни демдеглевишаан, кадык камгалалының ажылында улуг четпестер барын бот шүгүмчүлекчи ёзу-биле илереткен деп эш **О. Нима** бижээн.

Медпунктунуң бажыны болдуры-биле тудуп эгелээн 4 өрээл тудугнуң эгелээнинден бээр 10 чыл болган. Сөөлгү 2 айларда кандыгдаа өскерилге болбаанын эш О. Нима база катап сагындырган.

Чаа-Хөл районнуң колхозтарында тудуг дыка калбарып, колхозчулар чаа-чаа бажыңнарже хөйү-биле көжүп кирип турар. Ынчаарга суурларны ногаанчыдар, ылаңгыя чуртталга бажыңнарын культуралыг ажыглаар айтырыг улуг четпестерлиг болуп уламчылавышаан турарын эш К. **Сундуй** фактыларга көргүзүп бижээн. Суурларда кудуктар кылдынмаан, арыг-шевер айтырыы дыка четпес. Бо талазы-биле районнуң кадык камгалал килдизи (эргелекчизи эш Любимов) кандыг-даа хемчег, тайылбыр ажылдары чорутпайн турар.

Илерээн четпестерни дарый узуткаар дугайында областың кадык камгалал килдизи боттуг хемчегларни алырын үстүнде фактылар негеп турар.

БИЧИИ ФЕЛЬЕТОН

БОТТАРЫҢАР БИЛИҢЕР...

Июнь 29-туң хүнү. Эртенгиниң 8 шак. Кызылдың автотранспорт конторазы. Абакан, Чадаана, Сарыг-Сеп баар пассажирлер билет садып алыр дээш ээлчежип, манап турганнар. Касса чаа-ла ажыттынган. Бир-ле бедик сынныг, эъткир арынныг, сарыг шырайлыг, чолаачы хептиг кижи дирт-дарт кире халып келгеш, кассаның артыы эжиин соктааш, ынаар караш дээн. Ээлчегде кижилер кайгай бергеннер. Удаваанда амдыы эр эжиктен үнүп олура, тура дүшкеш, кассирге чугаалаан:

—Билдиң бе, ийи олут.

Оон соонда чолаачыларның, кассир өрээлинче киргеш, чагыг кылыры дам барган. Билеттер саттынган. Оон иштинде Каа-Хем чоруур № 18—39 автобустуң билеттери база. Сөөлгү № 18 олутту бир пассажирге саткан.

№ 18—39 машина эртенгиниң мугур 10 шакта үнер ужурлуг турган. Пассажирлер машинага олурупканнар. Чок, автобус үнер шагындан саадай хона берген.

Чүге саадааны ол? Чолаачыны АТК-ның начальниги эш Жигалев бодунче кыйгырты берген.

—Чедип келдим, эш начальник.

—Чоруурунга белен сен бе?

—Ие.

Начальник олургаш, үжен шаа харлыг, чазык шырайлыг херээженче көрүнгеш, чугаалаан:

—Машина белен-дир олуруптунар.

—Биледим чок — деп, демги херээжен чоргаар харыылаан.

—Билет че, ыңар? Ол ажырбас,— начальник чугаалаан соонда ол-ла болбазыкпа.

Чолаачы удурланып чугаалаан:

—Билеттер шупту саттынган. Пассажирлер боттарының олуттарын ээлепкеннер. Ам кижи олурар чер чок.

— Тывар бис!—деп начальник чугаалааш, чолаачы-биле кады үнүпкен.

Ол аразында автобуста пассажирлер чолаачыны манап турганы билдингир. Начальник автобуска чедип келгеш, чолаачыга дужааган.

Чолаачы ам канчаар, дужаалды күүседип кирипкен. № 28 олуттуң ээзинге келгеш, мынча дээн: «Сен олудуң болларга бер, дөө ол бөрбак демир харжакты көрдүң бе? Ону чавыдактап ал!

—Мээң олудум бо ийин—дээш, пассажир биледин көргүскен.

—Олуруп ал, мээң чугаалаан черимге, оон башка...—дээш чолаачы пассажирже ширинн көрген. Дүрүм ёзугаар билеттиг пассажир борбак демир харжакты чавыдактааш олуруп алды Эш Жигалёвтуң дужаалы ынчаар күүсетинген. Машина чорупкан. Автобус колхозтар школазынга четкелек чорда, ийи херээжен орукта чоргаар дуй турулапканнар. Машина доктаай берген. Херээженнериниң бирээзи чолаачыже уткалыг көргеш, чугаалаан:

—Манап чадааш, чылып бар-чор бис.

Чолаачы эжиин ажыткаш, база-ла командылап эгелээн:

Боттарының олудунда ийи пассажирлерни «Канчап чоруурун боттарынар билиңер» дээш тургускулааш, ол бодунуң орукка манап чораан өннүк кижилерин олуртуп алган.

Машина чоруун уламчылаан. Демги демир харжак чавыдактаан азы боттарының чүү-хөөзүнүң кырында кыстынган кижилерге даржылгалыын чүү дээр! Машина чайгагылаарга, олар дүндүкке чедир халыгылаар, оон баткаш, бир-ле пассажирниң будун аарты базыптар. Шак ол халааданчыг аян-чорук Кызылдан Сарыг-Сепке чедир ынчаар үргүлчүлээн.

Аян-чорук ындыг-дыр. Пассажирлер чүнү күзеп турарыл? Кол чүве бо: олар орукка культуралыг ёзу-биле чоруксаарлар. А начальниктер болгаш чолаачыларның: «Ажырбас, машина шыдаар, эрге бисте, дыннаар болзунза ол-ла, а дыннавас болзунза «бодунну бодун бил, бораңны бодун откар» деп хөөнден чарылбааннар.

Ол ындыг-дыр. Ынчаарга Кызыл АТК-ның начальниги эш Жигалёв биле № 18—39 машинаның чолаачызы эш Тетерин олар бо айтырыгны харыылазыннар: Машина кымныыл? Олар кымнарга бараан болуп турарларыл: чүгле боттарының өннүктерининге бе, азы ниити чонга бе, оларны өстүрген, кижизиткен, бүгүле эртемче, депшилгеже эжиктерни ажыдып берген күрүнезинге бе? Бо айтырыгның харыызын номчукчулар-биле кады № 18—39 автобустуң пассажирлери алыксап турарлар.

С. ПИРОГОВ.

Чайнаяның ажылын экижидер

Кызылдың хоорай кооперациязының № 1 чайнаязының ажылдакчылары чемненикчилерге ээлдек эвес, үр манадыр, улустуң чагыдып алган чемин четче эккеп бербес үүлдер бар. Ол ышкаш улустуң чем саткан акшазының артыын бербейн баар үүлдер столовая ажылдакчыларында бар. Чижээ, столоваяның чем дажыкчызы Момиткина июнь 29-та ол столоваяга Кызыл районда «Совет Тыва» колхозтуң бир колхозчузу чемненирге ол кижиниң бижидип алган чеминиң өртээнден 4 рубльди артыкка албышаан, чагыдып алган чемин четче эккеп бербейн барган.

Чайнаяның четпестерин узуткаар дугайында хоорхэ баштаар чери дарый хемчег алыр херек.

О. КЕНДЕН.

Капиталистиг чурттарда экономиканың миллитаризациязының дугайында

Капиталистиг чурттарның экономиказының милитаризациязы дээрге, ол чурттарның улус ажыл-агыйын дайын байдалынче шилчиткени, экономиканың хөгжүлдезин чаңгыс талаже угландырары, тодаргайлаарга, канчаар-даа аажок хөй материалдың, акша-хөреңгиниң болгаш кижи күжүнүң курлавырларын, дайын чепсеглелин бүдүрүп үндүрерин бүгү хемчеглер-биле калбартырынга ажыглаары болур. Ол чорук үлетпүрнү хамааты адырларының кызырлырынга чайлаш чок чедирип турар. Милитаризацияның түннелинде белен продукцияның болгаш чигэттиң хөй кезии бүдүрүмче чок, дайын хереглелинге чарыгдатынар апаар ийикпе азы канчаар-даа аажок улуг стратектиг курлавырлар болуп шимчээшкин чок чыдып турар.

Ажыл-агыйның милитаризациязы болза, капиталистиг системаның тодаргай илередилгези болур. Оон чылдагааны империализмниң бодунуң мөзүзүнге үндезилетинип турар. Милитаризация болза, амгы капитализмниң экономиктиг кол хоойлузунуң хөделиишкини-биле, империалистиг төрүлдээлериниң чидиглениишкини-биле төрүтүнүп турар. Дайын сөөлүндеги үеде милитаризация онза улуг хемчээлдерге четкен.

Чаңгыс-аай делегей рыногунуң буступ дүшкени болгаш делегей курлавырларынче кол капиталистиг чурттарның күштерин салыр черлериниң кызырылганы, максимальдыг кончаа дээш монополистериниң чазыйлаашкынының күштелгениниң ужурундан улус массаларның ядаралының өзүлдези—бо бүгү болза, капиталдың чурттарында бүдүрүлгениң болдунар аргалары-биле төлээр аргалыг сураашкынның аразында үзүктелиишкинниг чорукту улам-на көвүдедиринге, капиталистиг рыноктуң чидии-биле кызырлырынга чедирген. Оон түннелинде бүдүрүлгелериниң чедир ажылдавазы улам өскен, кризис болуушкуннары дүрген өзүп турар апарган.

Үргүлчү өзүп турар экономиктиг бергедээшкиннерни империалистер ажыл-агыйны милитаризастаарының болгаш дайын авантюразының аргазы-биле ажып тиилээрин ораладжып турарлар. Олар бүдүрүлгениң чедип алдынган деннелин хевээр артырарын, харын-даа ажылчы чондан чыып ап турары үндүрүглер-биле буржуаз чазактарның дуй хаап турары шериг чагыгларының саны-биле ону өрүледирин ораладжып турарлар. Амгы үеде шериг чагыглары АКШ-тың болгаш өске-даа капиталистиг чурттарның үлетпүрүнүң кол адырларында шиитпирлиг рольду ойнап турар. 1952 чылда АКШ-ка ажылдап кылыр үлетпүрнүң продукциязының үштүң бир кезээ шериг чагыглары болуп турар.

Ажыл-агыйның милитаризациязы шериг чагыгларының өзүлдезинден тодаргай илеретинип турар. Чижээлээрге, АКШ-тың дорт шериг чарыгдалдары ам бүгү бюджеттиң 74 хуузу чедип турар.

Атлантика блогунда кирип турар чурттарның чүгле дорт шериг чарыгдалдары 1952—53 чылда тускай, илейтир-ле эвээжеткен сан-биле безин алырга 75 хире миллиард доллар болуп турар. Буржуаз депшилгелиг экономистериниң санааны-биле алырга, чепсеглээшкинге чарыгдап турар акша-биле 4 миллион ийи, үш өрээлдерлиг квартираларны тудуп, 50 муң эмчилерни белеткеп, 900 муң оруннарлыг эмнелгени тудуп, эге болгаш ортумак школаларга 500 муң класстарны тудуп ап болур болгаш ада-иелери хереглелдиг болуп турар уруг-дарыгга дузаламчы көргүзери-биле 1 миллиард 200 миллион долларны үндүрүп берип болур, ийи оруктуг, 160 муң километр узун дурттуг авто-орукту тудуп ап; библиотекалар, музейлер, парктар, спорт шөлдерин тударынга 2 миллиардтан эвээш эвес долларны үндүрүп берип, кыраанныарга пенсия болгаш ажыл чоктарга дузаламчы бээри-биле 20,6 миллиард долларны чарыгдап болур хире улуг болуп турар.

Капиталистерге милитаризация болза, эң дээре тывыш, монополияларның көстүп көрбээн байышкынының үнер дөзү болуп турар.

Амгы үеде капиталдың чурттарында монополияларның кончаалары дайын мурнундагы деннели-биле дөмейлээрге 10—15 катап өскен. Тускай эвээжеткен саннар-биле алырга безин АКШ-тың монополияларының кончаалары 1938 чылда 3,3 миллиард доллар турганындан 1951 чылда 42,9 миллиард долларга чедир өскен, тодаргайлаарга, 13 катап көвүдээн. Кореяда америк агрессияның эгелээнинин соонда монополияларның кончаалары онза дүрген өзүп турар апарган. Эң ылаңгыя атомнуг чепсекти бүдүрер талазы-биле кол рольду ойнап турар «Дженерал электрик» компания Кореяда дайынның баштайгы ийи чылдарының дургузунда бодунуң кончааларын ийи катап көвүдедип алган. «Ужар шивээ» деп самолётту бүдүрүп турар «Боинг эйрилейн компани» деп фирма Кореяда дайынның үезинде бодунуң кончааларын үш катап көвүдеткен.

Англи, француз болгаш итали монополистериниң кончаалары база-ла канчаар-даа аажок улуу-биле өскен. Англи авиация компания «Де Ховиленд эйркрафттың» кончаалары 1937 чылда 230 муң фунт стерлинг турганындан 1951 чылда 2.488 муң фунт стерлинг чедир өскен. «Эссо Стандард» деп француз нефть компаниязының кончаалары 1947 чылда 383 миллион франк турганындан 1951 чылда 1.274 миллион франк чедир өскен.

Ындыг хөй кончааларны монополистер кайын ап турарларыл? Ол кончааларны монополистер болза, ажылчын аңгыны болгаш тараачы чоннуң калбак кезектерин мөлчүүрүн улам-на күштелдиргениниң, колониальдыг болгаш хамаарылгалыг чурттарның улустарын калчаалыы-биле үптээнинин түннелинде ап турарлар.

Шериг бүдүрүлгезин калбартпышаан, монополистер күш-ажылдың хемчээл чок аар дөңгү болур чоруунче ажылчыннарны албадап турарлар. Олар ажылга улуг күжениишкиннерни шыдажы албас ажылчыннарны кудумчуже үндүр сывырбышаан, күш-ажылдың организациязының болгаш төлевириниң мөлчүкчү системаларын хереглеп турарлар. Ажылдан үндүрткеннер амыдырап чурттаарынга хөреңги чок арттып каап турар болгаш ажыл чоктарның хөй санныг армиязын долдуруп турарлар. Ажыл чоктарның хөй миллион армиязының бар турары ажылчын аңгының байдалын улам улуу-биле дорайтадып турар.

Капиталистер калбак улус массаларны дээрбедээрин саарылганың кавызынга база-ла күштелдирип турарлар: олар бирги эргежок чугула бараанарга өртекти үргүлчү улгатырып турарлар. Чижээлээрге, Англияда калбак хереглелдиң кол продуктуларынга өртектер дайын мурнундагы деннел-биле дөмейлээрге, 3—6 катап өскен. Оон хараазы-биле карточкалар ёзугаар берип турар продуктуларның чөгенчиг бичии нормаларын безин миллион-миллион өг-бүлелер долузу-биле садып алыр арга чок болуп турар.

Монополиялар боттарының аайында туруп турар күрүне аппарадын ажыглавышаан, национал орулганы бодунга ажыктыг кылдыр хуваап таарыштырарын боттандырып турар. Ол сорулга-биле монополистер хамыктың мурнунда ажылчы чоннарның эгиннерінге бүгү аары-биле дүжүп турар үндүрүглерни көвүдедип турар. Чижээлээрге, Американың Катышкан Штаттарында чондан дорт үндүрүглер 1937 чылдан 1952 чылга чедир 12-ден ажыг катап (акшаның үнези кудулааныының үчёду-биле) өскен. Ажылчы чондан үндүрүглер болза, капиталистиг бюджеттериниң кол орулгалыг кезээ болур.

Үндүрүглериниң дузаламчызы-биле буржуаз күрүне ажылчы чоннарның орулгаларының дыка хөй кезиин хавырып ап турар болгаш шериг дужаалгаларын үрдүнчек, мөлчүкчү өртектер-биле төлеп бербишаан, оларны капиталистериниң шкафтарынче киир каап берип турар.

Шериг чарыгдалдарының өзүлдези акшаларның үне чок болу бээрин болдуруп турар. Капиталдың бүгү чурттарында валюталарның үне чокталырының үзүктелчок чорудулгазы болуп турар. Акшаларның үне чокталыр чоруу өртектериниң өзүлдезинге, боттуг ажыл төлевириниң кудулаарынга чедирип турар. Ажылдап ап турар акшазы-биле ажылчын кижи улам-на эвээш болгаш эң-не куду шынарлыг бараанларны садып ап турар. Чижээлээрге: Францияда болгаш Италияда боттуг ажыл төлевири амгы үеде дайын мурнунда турганының чартыы хире болуп турар.

Мынчангаш, миллитаризацияның бүгү аар бергелери ажылчы чоннарның эктинге онаажып турар, ажылчы чоннар ядараашкынга шуут таваржып турарлар.

Ажыл-агыйның милитаризациязы капиталистиг чурттарның экономиктиг амыдыралын сандараашкынга чедирип турар. Эңдере чепсегленишкинниң оруунга туруп алгаш, империалистер экономиктиг кризистерден чайлаарын кызып ораладшканнар. Шериг ажыл-агыйының шугумунче шилчиишкин АКШ-ка болгаш өске-даа капиталистиг чурттарга үлетпүр бүдүрүлгезиниң деннелин элээн бедидер болгаш кризистиң эгелей бээрин узамдыктырар арганы берген. Ынчалзажок капиталдың чурттарының экономиказынга милитаризацияның ёралыг ужуктары ам безин улам илденибиле көстүп турар апарган.

Чижеглеп ап көөрге, КНҚ-нуң тускай саннарын ёзугаар алырга 1952 чылда Англияга үлетпүр бүдүрүлгезиниң ниити көргүзүү 4 хууга, Данияга—5 хууга кызырылган. 1952 чылда Американың Катышкан Штаттарынга элээн хөй чугула хереглел бараанларының бүдүрүлгези 1940 чылдың деннелинден безин дыка куду болган. АКШ-тың үлетпүрүнде, садыг четкилеринде хөй санныг—75 миллиард доллардан ажыг сайгартынмаан барааннар чыглы берген туруп турар. Мооң-биле чергелештир ядамыктарның, ештап турарларның саны үргүлчү өзүп турар. АКШ-та көдээ ажылагый продуктуларының ажыр бүдүрүлгези болуп турар. Тараалаң кооперативтериниң национал федерациязының секретары Рой Гендриксон кызылтас тарылгазын дүрген кызырарын фермерлерге сүмелеп турар. «Қызылтас өстүрүп турар фермерлер боданыңар!» деп, ол бижип турар.

Мынчангаш, улусту араатанзыг үптеп турарынга үдетирип турар болгаш ажылчы чоннарның амыдырал деннелин шуут кудуладырының аргазы-биле чорутунуп турар милитаризация болза, массаларның садып алыр аргалыы улам-на кызырлырын, капиталистиг, рыноктуң улам-на кызырлырын болдуруп турар. Шериг бүдүрүлгезиниң үрдүнүүшкүнү, эңдере чепсегленишкин капиталистиг чурттарның чаа ханы экономиктиг кризисти белеткээринче чайлаш чок аппар чыдар деп чүвени бар турар фактылар тода хереченлеп турар.

Ажыл-агыйның милитаризациязы капиталистиг чурттарда ажылчын аңгының болгаш бүгү ажылчы чоннарның байдалы улам дорайтаарынга чедирген. Милитаризацияның болдурганы хемчээл чок материалдыг ядаралдардан аңгыда, дайынга белеткел ажылчы чоннарның демократтыг эргелеринче реакцияның улам-на халдаашкыны-биле үдетинип турар. Империалистер болза, ажылчын аңгының удурланыышкынарын кымчы-шаажы-биле, фашистиг организацияларны катап төрүтүндүрери-биле базарын ораладжып турарлар. Бо бүгү капиталистиг чурттарда политиктиг байдалды чидиглендирген. Тайбың дээш, хлеб дээш, хосталга дээш улустарның демисели өскен.

А. БЕЧИН.

„Тайбыңны камгалаары болгаш быжыглаары дээш демиселге күжениишкиннеривисти улгатыраал“

Москваның Владимир Ильич аттыг заводунуң коллективинге Берлинниң «Бергман-Борзинг» деп улустуң бүдүрүлгезиниң коллективиниң кыйгырыы

БЕРЛИН. Берлинге «Бергман-Борзинг» деп улустуң бүдүрүлгезиниң коллективиниң хөй кижи киржикчилиг хуралы болган, аңаа Москваның Владимир Ильич аттыг заводунуң коллективиниң кыйгырыын чугаалажып көрген. Хуралдың киржикчилериниң хүлээп алганы харыы кыйгырыгда чугаалап турары:

«Бергман-Борзинг» деп улустуң бүдүрүлгезиниң ажылчыннары биске силерниң кыйгырыыңарны бистиң заводувуска онза өөрүшкү-биле болгаш үүлдүгзүнүүшкүн-биле хүлээп алган. Биске ол кыйгырыг болза, совет улус биле Герман Демократтыг Республиканың бүгү ажылчы чоннарының аразында үректиң ханызындан быжыг найыралдың херечизи болуп турар. Силерниң биске сөглээн сөстериңер тайбынны камгалаары дээш, бистиң тайбың тургузуушкунувуска шаптыктаар деп бүгү оралдажыышкыннарга удур демиселге биске күштерни немей берип турар. Америк империалистерниң тайбынга ынакшылдыг улустарга удур планнаан дайынын кыпсып үндүрер сорулга-биле июнь 17-де үймээзин үндүрер деп фашистиг кижилерниң оралдажыышкыннары бужар-багы-биле буурап дүшкен. Империалистерниң болгаш оларның немец чалгалары—Аденауэрниң база компаниянның «билдинмес хүннү» канчаар белеткен турганын июнь 17-деги болуушкуннар делегейниң хосталгага ынакшылдыг бүгү кижилеринге көрүскен».

Кыйгырыгда оон ыңай чугаалап турары: Тайбыңның күштери дайынның күштеринден артык күштүг дээр дугайын силерниң бистиң-биле эп-сеткил катыштырыышкынарны хереилеп турар. Силерниң нүүрүнер-биле бис тайбың дээш, бистиң адаптуртувустуң чаңгыс-аай чоруун катап тургузары дээш бистиң катышкан демиселивиске күүлүг эвилелилерлиг болуп турар бис.

Кыйгырыгда оон ыңай чугаалаалы: Владимир Ильич аттыг заводтуң коллективиниң кыйгырыын өөрүшкү-биле хүлээп алгаш, «Бергман-Борзинг» заводтуң коллективиниң эп-сеткил катыштырыышкыны дээш аңаа өөрүп четирген болгаш чаагай амыдыралче орукту Герман Демократтыг Республиканың ажылчы чоннарынга айтып берип турар, база чаңгыс-аай, тайбыңга ынакшылдыг болгаш демократтыг Германияны тургузары дээш демиселдиң планы болуп турар беш чыл плазының салганы моон соңгаргы сорулгаларны күүседиринге бодунуң белениниң дугайын ук заводтуң коллективинге бүзүредип турар.

Тайбыңның Совет Эвилелинге баштаткан бүгү лагери-биле кады бис тайбыңны камгалаары болгаш быжыглаары дээш демиселге күжениишкиннеривисти улгатырар бис деп кыйгырыгда демдеглеп турар.

Эргим эштер болгаш өөнүктер! Бистиң заводтуң ажылчыннары, албан-хаакчыттары, техниктери болгаш инженерлери бис силерниң эп-сеткил катыштырганыңар дээш силерге өөрүп четирип тур бис. Тайбыңны камгалаары болгаш бистиң ада-чуртувустуң чаңгыс-аай чоруун катап тургузары дээш, бистиң катышкан демиселивис чедиишкинниг болур дээрзинге бис ханы бүзүрелдиг бис. Германияның социалистиг чаңгыс-аай партиязының удуртулгазы-биле бис, «Бергман-Борзинг» деп улустуң бүдүрүлгезиниң ажылчыннары, Герман Демократтыг Республикага экономиктиг байдалды улам экижидерин чедип алырынга бистиң тайбың күш-ажылывыс-биле дузалап турар бис.

Кыйгырыгның түннелинде бүдүрүлгениң коллективи болза, 1953 чылдың июнь 17-ниң болуушкуннарының катаптаарын болдурбазы-биле серемчилелди бедидерин хүлээнип турар.

Крупптар, тиссеннер болгаш өскедаа монополистер ажылчын аңгының оргазынга база катап кажандаа олурбазын дээш, бистиң улустуң бүдүрүлгелерин кажан-даа ээлеп албазын дээш сагыш салыышкынны кылыр бис деп кыйгырыгда чугаалап турар.

Дайын кыпсыкчылары сөнээзин! Герман-совет найырал делгерезин!

(СЭТА).

ГДР-ниң ажылчы чоннарының совет улуска өөрүп четириишкини

БЕРЛИН. Берлинге фашистиг өңгээчилерге шиитпирлиг согугну ерген Герман Демократтыг Республиканың ажылчы чоннары-биле акыдумалышкы эп-сеткил катыштырыышкыны дээш Совет Эвилелиниң ажылчын ангызынга болгаш бүгү овет кижилерге ханы өөрүп четириишкинни илередип турар дыңнаыгларны Берлинниң демократтыг арлалгазы парлавышаан турар.

Берлинге болгаш Герман Демократтыг Республикага болган фашистиг өңгээлерге удур Совет Эвилелинге болгулаан удурланыышкынның хуралдары болза, немец ажылын аңгыга совет кижилерниң ханы үзүрелиниң херечизи болган деп Киевтиң металлургтарынга боттарының харыы чагаазында «Вест» деп металлургия заводунуң ажылыннары медеглеп турарлар. Июнь 17-де фашистиг өңгээлерниң үезинде 24 шак дургузунда ажылдаар ерлерин кагбайн турганын, база ларга бүзүреп берген агрегаттарны ашистиг өңгээчилерден камгалап турганын «Вест» заводтуң ажылчыннары боттарының Киевте өөнүктеринге дыңнатканнар. Совет ажылчыннарның эп-сеткил катыштырыышкыны биске совет улустуң найыралының чаа бүзүредилгези болган, чаа бүдүрүлгечи чедиишкиннерни чедип алыры дээш, тайбыңны камгалаары дээш демиселге ол найырал биске күштерни немеп берип турган деп ол чагаада чугаалап турар.

Июнь 17-де болган фашистиг өңгээлерге удур демиселге Герман Демократтыг Республиканың ажылчыннары-биле акы-дунмалышкы эп-сеткил катыштырыышкыны дээш ханы өөрүп четириишкинни Карл-Маркс штадт округтуң ажылчы чоннары боттарының хөй санныг чагааларында илередип турарлар. Москваның Сталин аттыг автозаводунуң коллективиниң немец ажылчыннарга кыйгырыынга Ауэрбахта күрүненің «Хо» деп садыг организациязының кол базазының ажылчыннары улуг сорук кириишкинниг байырлааннар.

(СЭТА).

Кыдаттың Коммунистиг партиязының хүрээлениниң өзүлдези

ПЕКИН. Кыдаттың Коммунистиг партиязының хүрээлениниң өзүлдениниң дугайында элээн хөй дыңнаыгларны «Женьминьжибао» солун парлаан. Пекин муниципалитединиң үдүрүлгелериниң партия организацияларының саны эрткен чылдың июль-биле деннээрге барык ийи катап өскен. Коммунистиг партияның аа кежигүннериниң иштинде күш-ажылдың маадырлары болгаш бүүрүлгениң мурнакчылары хөй.

Чунцинде 49 заводтарның, фабриаларның болгаш шахталарның арторганизациялары эрткен чылың июньдан амгы үеге чедир боттарының хүрээлениниге 6700 мурнакчы ажылчыннарны, албан-хаакчыттарны болгаш инженер-техниктиг ажылдакчыларны хүлээп алган.

Партияга чаа хүлээп алдынган кижилер күш-ажылчы маадырлыг чоруктуң үлегерин көргүзүп турарлар. Аныяк коммунист, тудугжу ажылчын Хуан Чун-чан бүдүрүлгени чаартыры дээш шимчээшкинниң эгелекчизи болган, ол шимчээшкин күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедиткен. Партияга чоокта чаа кирген инженер Хэ Хай Юань хөй-хөй техниктиг болбаазырадылгаларны кылган, ол чорук бүдүрүлге онаалдаларын чедиишкинниг күүседиринге дузалаан деп солун бижип турар.

(СЭТА).

Кореяда болуушкуннар

Кореяның Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Корей Улус-Демократтыг Республиканың Улустуң армиязының Кол командылалының июль 5-те медээлээни болза, эрткен хүннүң дургузунда фронтуга кандыг-даа өскерилгелер болбаан. Июль 4-те дүне америк самолёттар Пхеньянче база катап араатанзыы-биле халдаан.

Июль 5-те зениттиг кезектер дайынның бир самолёдун аңдара аткан.

(СЭТА).

Мурнуу Кореяда туттурган кыдат шериглерни тударының дугайында Синьхуа агентилели

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң тускай корреспондентизиниң июнь 29-та Кэсондан дамчыткан дыңнадыында чугаалап турары:

Чоокта чаа-ла Ли Сын Ман корей туттурган шериглериниң улуг бөлүүн күш-биле тудуп алган, а ам келгеш кыдат улустуң туттурган эки-турачыларын тударының дугайында чаа планнарны бодап кылып турар.

Американнар боттарының ажык ыдалаашкыннары-биле Ли Сын Манның үүлгедиглерин улам-на сорук книрип турарлар. Корей туттурган шериглерни оорлап алганынга ханмайн, Чан Кай-ши-биле харылзаштыр ажылдавышаан, Ли Сын Ман болза, мурнуу Кореяда турар кыдат туттурган шериглерни «хостаарын», а оон соонда оларны Тайван ортулукче күш-биле чорударын оралдажып турар.

АКШ өжегээр ыыт чокка эрттирип болгаш деткип турар байдалда, туттурган шериглерни ол хевээр тудуп тургузарының херээнге гоминданчыларның болгаш лисынманчыларның аразында кады ажылдажылга уламна сырый апар чыдар.

Ли Сын Манның чөңгээлиг үүлгедиглериниң соонда Катышкан Штаттар ол чөңгээлерни соксадырынче угландыр кандыг-даа хемчегларни ап чорутпаан деп хайгааракчылар демдеглеп турар деп Синьхуа агентилелиниң корреспондентизи айыткан. Америк шериглер лагерьлериниң талазы-биле долу контрольду боттандырып эгелээн соонда безин Ли Сын Ман ол лагерьлерден туттурган шериглерни оорлавышаан турар. Оорлатынган туттурган шериглерни дедир чандырарын Катышкан Штаттар Ли Сын Мандан база-ла негевээн.

(СЭТА).

АКШ-тың сенадында

ВАШИНГТОН. Бот-боттарының айыыл чок чоруун хандыржыры дээр үүлге 5318 миллион долларны дөзевилээриниң дугайында хоойлу төлевилелин сенат үүлдүг деп көрген. Ол дөзевилелдерни кызырарының дугайында элээн хөй саналдарны баш бурунгаар күш чок болдургулаан. Хоойлу төлевилелиниң сенатка болгаш төлээлекчилер палатазынга үүлдүг деп көрдүнген бижимелдеринде карышкак үүлдерни чайладыры-биле ук хоойлу төлевилелин төлээлекчилер палатазы-биле база чөпшээрежип чугаалажыр.

Кол карышкактар ол дөзевилелдерниң хемчээлдеринге хамаарыштыр болуп турар. Төлээлекчилер палатазы ол хоойлу төлевилелин ёзугаар 4998 миллион долларны дөзевилээн. Оон аңгыда, Европаның камгаланыкчы ниитилежилгезин тургузарының дугайында дугуржулганы күштүг болдуруп бадылаарын чедип алыр төлээде, сенат болза, Европага «шериг» дузаламчызынга төлевилетинген хөреңгилериниң чштинден 1 миллиард чедир долларның берилдезин ук дугуржулга күштүг болдуруп бадылатынгыже чедир соңгаарладыр эргени президентиге тывыскан; төлээлекчилер палатазы ол үүлдү ыяавыла боттандырар үүл кылдыр санаан. Көдээ ажыл-агый бараанларының артыкшылдарын садыглаарының дугайында дүрүмнүң талазы-биле карышкак чорук база бар.

(СЭТА).

Чөөн Пакистанда аъш-чемниң берге байдалы

КАРАЧИ. Чөөн Пакистанда аъш-чем талазы-биле берге байдалдың дугайын «Пакистан таймс» солуннуң корреспондентизи Даккиден дыңнаткан. Рангпур, Ноакали, Майменсинг, Типпера, Кульна, Барисал, Силхет районнарда онза айыылдыг байдал тургустунуп келген. Кудуушкуннуг чаъстарда хемнериниң суу ашканының түннелинде чаа дүжүт узуткатынган. Тараачыннарның садыглап турар дүжүт өртээ кудулап баткан болуп турда, хереглел бараанларының өртектери канчаар-даа аажок улгаткан. Моон ужурундан хөй-хөй тараачыннар боттарының улуг эвес чер участоктарын саткылапкан болгаш амыдыраарынга чугула үүлдерин херек кырында шуут ышкынганнар.

«Азад» деп солун бо талазы-биле мынча деп бижээн: Амгы үеде улустуң экономика талазы-биле ядаралы эң дээди чадазында четкен дээрзинге кандыг-даа чигзиниг турбас. Аъш-чемниң чедишпези, бирги чергениң эргежок чугула үүлдерингe өртектерниң бедии, ажыл чокталыр чоруктуң дүшкүүрлүг айтырыы—бо бүгү үүлдер амыдырап болурунуң эң бөдүүн байдалдарының узуткатынарынга чедирбейн барып шыдавас. Чазактың сагыш амыр турар байдалын көргеш, тургустунуп келген байдалдың айыылдыын ол билбейн турар деп бодап болур.

(СЭТА).

Чаа чазакты тургузарын де Гасперигe дааскан

РИМ. Анса агентилелиниң дамчытканы: Күрүнеиниң баштыңы Эйнауди чаа чазакты тургузарын де Гасперигe хүлээткен деп республиканың президентизиниң канцелярязы июль 3-түн эртенинде тускай дыңнаткан.

(СЭТА).

Күш-культура болгаш спорт

Москва—Харьков—Киев—Минск—Москва аразының чадаг-терге чарыжы

Родислав Чижиков—хөй хүннерде болган чадаг-терге чарыжының талазы-биле чурттуң чемпиону

Москва — Харьков — Киев — Минск — Москва аразынга шоссе орукка хөй хүннерде болган чадаг-терге чарыжы доозулган. Июль 5-те маргылдааның киржикчилери найсылалда чедип келгеннер.

Эң сөөлгү—он бешки этап Гжатскиже үнген.Чарышчылар дораан-на дүргедеп эгелээннер. Баштайгы шактың дургузунда бажында бөлүк 40 ажыг километрни эрткен, 2 шактың дургузунда—82 хире километрни эрткен.

Доктаар черге чедир чээрби километр арткан турда бажында бөлүктү ийи кижи мурнаан. Олар болза, спорт мастери Виктор Вершинин (Совет Армияның Төп Бажыңының бирги командазы) биле спорт мастери Анатолий Колесов («Зенит»).

Дөвүнчүк, «Финиш» деп бижиктиг кызыл пөстү доктаар черде шөөн азып каан турган. Шоссе орукка болган хөй хүннериниң чарыжының сөөлгү доктаар чери бо.

Доктаар черже ийи чадаг-тергечи чаңгыс демниг дүргени-биле чоруп олурганнар. Үрер хөгжүмнүң үнүнүң адаа-биле болгаш москвачыларның изиг адыш-часкаашкыны-биле бир дугаарында спорт мастери Виктор Вершинин шивеннедип олурган. Хөй хүннерде үргүлчүлээн чарыштың үезинде В. Вершинин дөрт катап этап тиилекчизи болган. Ол Курск—Харьков, Харьков—Полтава, Лубны—Киев аразынга тиилелгени алган болгаш июль 5-те Москваже бир дугаарында үнген.

Гжатск—Москва аразынга болган он бешки этап 165 километр. Ол орукту Вершинин 4 шак 2 минута 31,6 секундада эрткен. Оон шакта ортумак дүргени 40 километр 820 метр болган. Анатолий Колесов Вершининдеи 0,1 секунда озалдаан.

Ийи минута эрткенде доктаар черге 14 кижи составтыг бөлүк спортсменнер чедип келгеннер. Бо бөлүктүң бажында он бешки этапка үшкү черни алган спорт мастери Николай Матвеев келген. Оон түңнели—4 шак 4 минута 39 секунда. Матвеевтиң соон дарый база бөлүк спортсменнер доктааганнар. Оларның аразында чарыштың мурнакчызы спорт мастери Родислав Чижиков (Совет Армияның Төп Бажыңының бирги командазы) келген.

Родислав Чижиков хөй хүннерде болган чарыштың киржикчилериниң аразында эң күштүг кижи болган. 2.573 километр турттуг 15 этаптарны—ол 72 шак 27 минута 49,1 секунданың дургузунда эрткеш бирги черни алган. Тиилекчиге хөй хүннериниң чадаг-терге чарыжының талазы-биле ССРЭ-ниң чемпиону атты тывыскан.

Родислав Чижиков 24 харлыг. Ол Совет Армияның Төп Бажыңының чадаг-тергечилериниң бирги командазының капитаны. Алды чыл бурунгаар Родислав бир дугаар-ла чадаг-терге крозунга тиилелгени чедип алган болгаш оон бээр-ле чурттуң эң күштүг чадаг-тергечилериниң бирээзи болу берген.

Он бешки этапка команда талазы-биле бирги черни Совет Армияның Төп Бажыңының бирги командазының спортсменнери чаалап алганнар.

Бүгү этаптарга шак талазы-биле ийиги черни динамочулар алган. Үшкү черде—«Калев» ниитилелиниң спортсменнери.

Москва — Харьков — Киев — Минск—Москва аразынга хөй хүннерде болган чадаг-терге чарыжының тиилекчилеринге шанналдарны июль 6-да Москвага байырлыы-биле тывыскан.

В. ДМИТРИЕВ,
СЭТА-ның корреспондентизи.

Колхозчу аныяктарның спорт маргылдаазы

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Июльдуң 5-жи спорт кылырынга таарымчалыг хүн турган. Улуг-Хем районнуң колхозчу аныяктарының спорт маргылдаазынга киржирлер субботаның кежээзинде бүрүн чыглып келген.

Воскресеньеде болган ол маргылдаага 60 кижи 9 команда болуп киришкен. Оолдарның 100—800 метр черге чарыжынга бирги черни Ленин аттыг колхозтуң командазы, ийиги черни Мичурин аттыг колхозтуу ээлээн. Ынчаарга ургуларныц 100—400 метр черге чарыжынга бирги черни Калинин аттыг колхозтуң командазы алган.

Спортка мергежилдиг аныяктар маргылдаага база хөй илерээн. Ылаңгыя Калинин аттыг колхозтан Кара-оол, Мичурин аттыг колхозтан Херлишпен олар 3 километрге 13 минута 20 секунда маңнааннар, а уруглардан Димитров аттыг колхозтан Кызыл-оол 1 километрге 5 минута 38 секунда, Мичурин аттыг колхозтан Дозулбаа ол-ла хемчээлге 5 минута 31 секунда маңнааннар.

Колхозчу аныяктарның ол район маргылдаазын көөрү-биле Шагаан-Арыг хоорайдан болгаш чоокку девискээрлерден дыка хөй кижи чыылган турган. Аңаа черниң узунун, бедиин халыырынга болгаш өске-даа үүлдерге маргылдаалар болган. Узунунга болгаш бедиинге Доржу база Араш-оол олар бирги черлерни тус-бүрү алганнар.

Воскресеньеде болган ол спорт маргылдаазы организастыг болгаш чурум талазы-биле эки эрткен. Хүреш, хол бөмбүү болгаш спорттуң өске-даа көргүзүглери чоокку хүннерде база болур.

В. ТОЙЛУГ-ООЛ.

Харыысалгалыг редакторнуң хүлээлгезин түр күүседип турар
М. Н. ЛЮНДУП.

Колхозтар даргаларын белеткээр талазы-биле тыва ортумак көдээ ажыл-агый школазы

Школага болгаш чыл хуусаалыг курстарга өөреникчилер хүлээп алырын чарлап тур

Колхозтар даргаларын белеткээр талазы-биле тыва ортумак көдээ ажыл-агый школазын дооскаш, күрүне экзаменнерин дужааганнарга дипломну болгаш көдээ ажыл-агый техникумун дооскан кижилерге көрдүнген бүгү эргелерни, чиигелделерни бээри-биле кады биче агрономнуң адын тыпсыр.

Колхозтар даргаларының билиин бедидер болгаш мергежилин өстүрер талазы-биле чыл хуусаалыг курстарны дооскаш, күрүне экзаменнерин дужааган кижилерге колхоз бүдүрүлгезиниң техник-организаторунуң адын тыпсыр.

Школага хүлээп алырлар болза: колхозтар даргалары, колхозтар даргаларының оралакчылары, бүдүрүлге бригадаларының бригадирлери, мал ажылының фермаларының эргелекчилери, баштаар черлериниң кежигүннери болгаш колхозтарның ревизия комиссияларының даргалары. Олар чеди класс хемчээли-биле эртемниг болгаш колхозта удуртур ажыл дуржулгалыг болур ужурлуг.

Школага кирерлер төрээн дыл, математика болгаш ССРЭ Конституциязының талазы-биле киреринiң экзаменнерин дужаар, ынчаарга ортумак школаның 10 класы хемчээлдиг эртемниг колхозтарның удуртур ажылдакчыларын киреринiң экзамени чоккa көдээ ажыл-агый школазының ийиги курзунга хүлээп ап болур.

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң 1951 чылдың март 31-деги доктаалы-биле эртумак көдээ ажыл-агый школаларының өөреникчилеринге болгаш чыл хуусаалыг курстарның дыңнакчыларынга өөредилгениң бүгү үезинде 200 рубль хемчээлдиг күрүне стипендизин доктааткан, а ол ышкаш колхозчуларның ниити хуралдарының шиитпирин ёзугаар школаларның өөреникчилеринге болгаш чыл хуусаалыг курстарның дыңнакчыларынга айда 25-тен 35 чедир күш-хүннерин санап бээрин болгаш өөредилгениң бүгү үезинде айда 200 рубль хемчээлдиг акша төлевирин тыпсырын колхозтарга сүмелээн.

Колхозтар даргалары белеткээр талазы-биле ортумак көдээ ажыл-агый школазынче чорудар кижилерни колхозтар депшидип үндүрер болгаш райкүүскомнар бадылаар.

Школага өөредилгениң хуусаазы 3 чыл, курстарга—1 чыл болур. Өөредилге ноябрь 1-де эгелээр. Киреринiң экзаменнерин октябрь 20-ден эгелеп дужаар.

Школага кирер кижилер моон адаанда документилерлиг келир: 1) райкүүскомнуң чорудулга бижии; 2) паспорт (чурттап турар черинден үндүр бижидип алган); 3) шериг биледи; 4) билииниң дугайында херечилели; 5) кадыының дугайында шынзылга. Документилерни хүлээп алыры июль 1-ден октябрь 15-ке чедир.

Школаның адреси: Кызыл хоорай, колхозтар даргалары белеткээр талазы-биле тыва ортумак көдээ ажыл-агый школазы.

ШКОЛАНЫҢ ДИРЕКЦИЯЗЫ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың 7 ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 3—62, харыысалгалыг редакторнуң оралакчызының, партийжи амыдырал, культура болгаш амыдырал киллдистериниң — 3—88; харыысалгалыг секретарының 4—98; пропаганда болгаш агитация, уран-чүүл, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа киллдистериниң 3—68, иштики информация, бухгалтериянның — 3 — 65

ТС02016. Облкүүскомнуң типографиязы